

Проект

**“Україномовне середовище - Сімейна практика української мови,
принцип “одна людина - одна мова (one parent - one language)”
для дітей дошкільного та шкільного віку Києва”**

та

“Розмовні клуби української мови”

<https://www.facebook.com/groups/rozmova/>

Досвід впровадження

1) Ольга Шевчук-Ключева - соціолінгвістка, член Національної комісії зі стандартів державної мови

2) Бевз Галина Михайлівна - завідувачка Лабораторії психології спілкування, Інститут соціальної та політичної психології НАПН України

Дні сімейної практики української мови в Mon Cheri (з серпня 2021) - 50%

батьків змінили свою мовну поведінку

1. Дні сімейної практики української мови
 - а. 1 день на тиждень (четвер)
 - б. з ранку до вечора все - українською
 - в. батьки заохочують дітей говорити українською
 - г. мовні ігри
 - д. youtube, мультфільми, музика, книжки - українською
2. Середовище в садочку
 - а. дітям нагадують, що бажано говорити українською
 - б. просять до україномовних дітей звертатись українською
 - в. ненав'язливо виправляють “а можеш це повторити українською?”, “а знаєш як буде “прыгать” українською?”
 - г. мовні ігри
3. Батькам роздають пам'ятки з переліком youtube-каналів, мультфільмів, дитячих пісень українською
4. Батькам регулярно нагадують про важливість комунікаційних навичок, наводять приклади того як діти не розуміють один одного

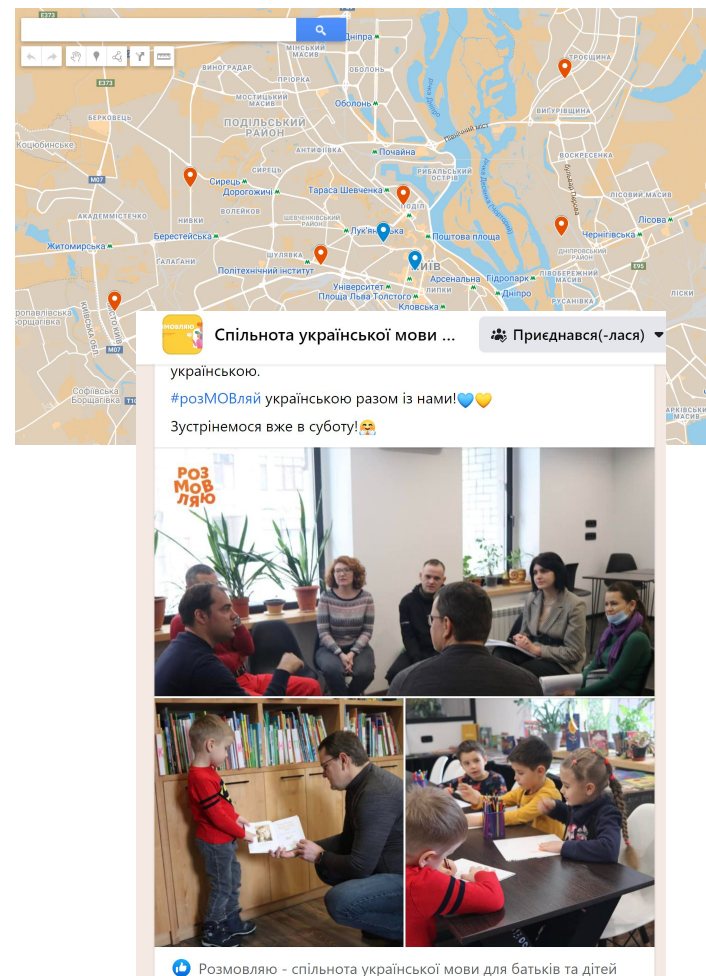
Попередні результати:

- Більшість батьків сприйняли цю пропозицію позитивно або нейтрально
- Діти, які майже нічого не розуміли українською, почали використовувати українські слова
- 2 сімей з 6 почали використовувати принцип “одна людина - одна мова”
- 1 сім'я з 6 почала впроваджувати дні практики укр. мови

Дитина	до запуску проєкту	5 місяців від запуску
1	укр (Матвій)	укр
2	рос	укр (новий)
3	рос	укр (новий)
4	рос укр говорить дуже мало	тато - укр, мама - рос почав говорити більше укр слів
5	рос укр не говорить взагалі	тато - рос, мама - укр (50%) почав говорити укр слова
6	рос укр говорить дуже мало	тато - рос, мама - укр (15%) в реченні може вставити укр. сл
7	рос укр не говорить взагалі	рос укр не говорить взагалі, думає що говорить укр
8	рос укр не говорить взагалі	рос (новий), мама думає почати “одна людина - одна мова”
9	рос укр не говорить взагалі	рос укр не говорить взагалі

Розмовні клуби української мови “Розмовляю”

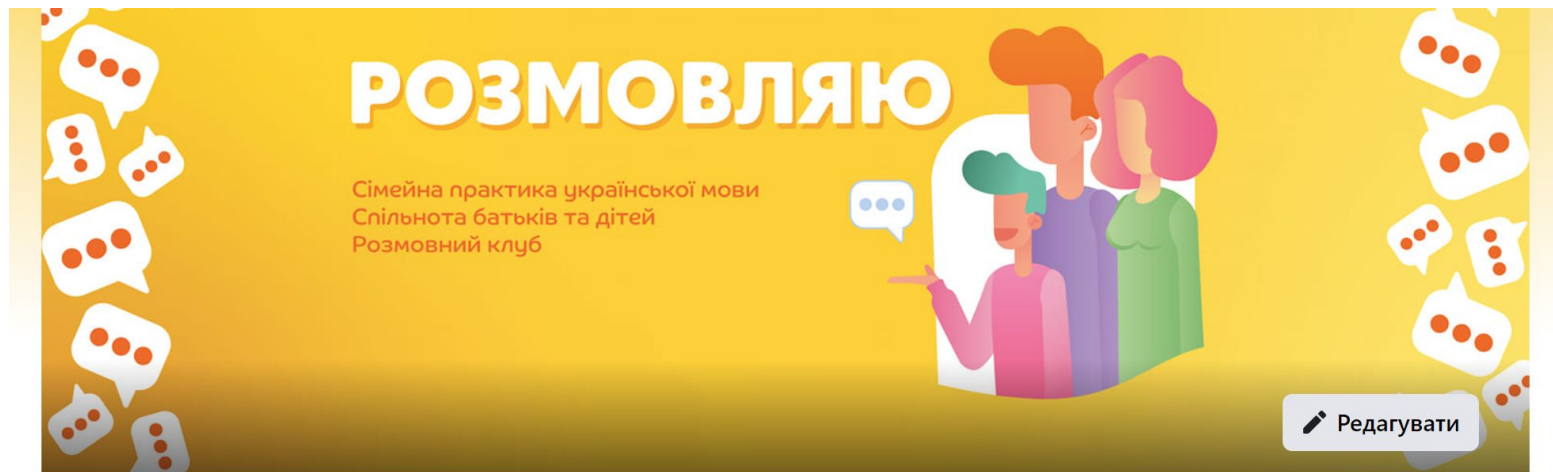
1. Клуб в бібліохабах
 - a. 6 реконструйованих бібліотек в різних районах Києва
 - b. щотижня (субота, неділя) з 11:00 до 14:00
 - c. актуальні теми (матеріали для розвитку мовлення, безпека дітей в Інтернеті, готовність дитини до школи, дитячі гуртки, ...)
2. Зустрічі з директорами, викладачами садочків
 - a. Поділ 5 (120, 162, 307, 140, 676)
 - b. Троєщина 6 (767, 690, 752, 769, 83, 781)
 - c. Надрукували 2 буклети для батьків: дні практики мови, розмовні клуби
3. Перші клуби 15,16.01 На Подолі, Троєщині

Розмовляю - спільнота української мови для батьків та дітей

<https://www.facebook.com/groups/rozmova/>

Спільнота

Спільнота української мови для батьків та дітей

🌐 Загальнодоступна група · 147 учасників

👤 Приєднався(-лася) ▼

+ Запросити

<https://www.facebook.com/groups/rozmova/>

Підтримка МОН та департаментів освіти

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Директорат дошкільної, шкільної, позашкільної та інклюзивної освіти
пр. Перемоги, 10 м. Київ, 01135, тел.(044)481-47-58, факс (044)481-32-87, e-mail: dpa@mon.gov.ua

Департаменти (управління) освіти і науки
обласних, Київської міської державних
адміністрацій

Заклади дошкільної освіти

Щодо популяризації української мови
в сім'ях, які мають дітей дошкільного віку

До Міністерства освіти і науки України звернулися представники батьківської громадськості з міста Києва, які розповіли про цікавий досвід роботи, спрямованої на сприяння створенню україномовного середовища в сім'ях вихованців закладів дошкільної освіти. Короткий опис досвіду додається.

Надсилається у порядку інформування та можливого використання в роботі закладів дошкільної освіти з батьками, зокрема в рамках реалізації Стратегії популяризації української мови до 2030 року «Сильна мова – успішна держава», схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 липня 2019 р. № 596-р (зі змінами).

Додаток: 1 арг.

Начальник Головного управління
загальної середньої та дошкільної освіти

Ю. Г. Кононенко

Додаток

Ідея запропонованої батьками ініціативи – прищеплення дітям та їх батькам любові до України, до народних українських традицій, поваги до державної мови, бажання ополотити нею та спілкуватися українською мовою в повсякденному житті.

Проблема, з якою стикнулися батьки, полягала в тому, що значна частина дітей в групі постійно розмовляють вдома російською мовою. Спілкування з їхніми батьками показало, що вони очікують, що діти навчатимуться розмовляти українською мовою в садочку. Однак, досвід показує, що таке навчання без активної мовленнєвої практики в умовах родинного виховання діє неефективно, і українська мова дітей стає пасивною, а не продуктивною.

Спостереження вихователів та батьків за дітьми показали, що діти завчають українською одно-, двослівні відповіді на запитання вихователів («Яка це фігура?» – «Трикутник», «Назвіть цей колір» – «Червоний»), що робить використання української мови формальним, у дітей не формуються навички активної комунікації українською, побудови зв'язних речень українською в неформальних ситуаціях. Про низький рівень культури володіння українською мовою свідчить те, що діти майже не утворюють нових слів, словосполучень, мемів, сміливих фраз, не повторюють один за одним звуків, майже не грають у мовні ігри, хоча гра з голосом та звуками, звукоімітація – природна дитяча поведінка в цьому віці; ситуація постійного перебування в звучанні двох (фонетично та лексично доволі близьких) мов, коли є мова навчання (українська) і «домашня» мова (російська) призводить до того, що як у україномовних, так і у російськомовних дітей мова взаємної комунікації спрощується до слів, що найбільш схоже звучать обома мовами, при цьому обидві мови спрощуються, у дітей формується досить обмежений словниковий запас. Не використовуються питомо українські або «цікаві», «нестандартні» слова та словосполучення. Це може поглиблюватися в майбутньому, коли вже школярі та дорослі люди говорять про те, що їм важко знаходити потрібні слова українською або вони соромляться «некрасивості» або «невизначеності» своєї мови і тому продовжують щоденно розмовляти російською, хоча українською можуть володіти на достатньому для повсякденних розмов рівні.

Однією з головних причин описаних вище проблем є брак (або повна відсутність) активної україномовної практики у дітей у родині та в неформальних життєвих ситуаціях (на вулиці, з друзями тощо).

Міжнародний досвід навчання дітей мови і мовлення в умовах білінгвізму засвідчує, що без створення мовного середовища опанування мовою відбувається лише на пасивному рівні; для активного та продуктивного використання мови і розвитку мовленнєво-комунікативних навичок необхідна значна кількість та якість почутого мовою, що вивчається, із зануренням у мовне середовище.

Враховуючи ці спостереження, батьки разом з вихователями садочка

запропонували іншим батькам впровадити в родині щотижневі «дні практики української мови» (вирішили розпочати з одного дня на тиждень з поступовим збільшенням кількості таких днів).

Вихователі просили батьків протягом цих днів з ранку до вечора спілкуватися з дітьми українською, підтримувати намагання дітей говорити українською мовою в домашньому комфортному середовищі, на вулиці, ігрових майданчиках, зустрічах з іншими дітьми, щоб українська ставала мовою їх повсякденного життя; батьків також попросили для досягнення збалансованого білінгвізму впроваджувати на постійній основі в сім'ях принцип «одні з батьків – одна мова» (наприклад, мати спілкується з дітьми постійно українською, а тато – російською, або навпаки); вихователі попросили батьків та дітей в ці дні дивитися мультфільми, youtube, слухати музику, читати книжки також українською; у ці дні вихователі ненав'язливо виправляють дітей, коли вони говорять щось російською вихователям або іншим дітям («А ти знаєш, як це буде українською?», «А можеш повторити те, що ти сказав, українською?», «Пам'ятаєш, що у нас сьогодні день української мови?» тощо); в ці дні вихователі нагадують дітям, що основною мовою взаємного спілкування в Україні є українська (нею можуть порозумітися між собою діти з різних сімей незалежно від своєї домашньої мови (російської, вірменської, грузинської, угорської та інших), в ці дні до садочка можна запросити цікавих дорослих людей (письменників, спортсменів, бізнесменів – батьків дітей), які розповіли б про свій досвід спілкування українською мовою.

Всі батьки сприйняли цю ініціативу позитивно або нейтрально, негативного ставлення не було. Це підтверджує, що батьки хочуть, щоб їхні діти більше використовували українську мову.

Після двох місяців впровадження ініціативи батьки з вихователями вже бачили перші позитивні результати: майже всі батьки намагаються розмовляти з дітьми українською мовою, що покращує мову як дітей, так і батьків. У родинях почали впроваджувати принципи «одні з батьків – одна мова»; діти інколи почали самі нагадувати батькам, що в цей день треба говорити українською, тобто вони починають самі шукати ефективні мовні практики; дітям стало простіше говорити між собою українською. У садочку починає поступово формуватися україномовне середовище.

Деякі батьки після впровадження днів української мови сказали, що самі думали про те, щоб більше з дітьми говорити українською, але не наважувалися, а прохання вихователів їх надихнуло.

Зміст

- I. Опис проблеми
- II. Досвід впровадження проектів “Дні сімейної практики української мови”,
“Розмовні клуби української мови”
- III. Результати соціологічного дослідження
- IV. Наступні кроки

I. Опис проблеми

- A. відсутність мовного середовища
- B. психологічний дискомфорт україномовних дітей
- C. недостатність кількості та якості української мови для розвитку “2-ї рідної”
- D. українська та російська - досить різні мови
- E. очікування батьків та педагогічні практики
- F. “недостатня” кількість контенту

II. Досвід впровадження проектів “Дні сімейної практики української мови”, “Розмовні клуби української мови”

III. Результати соціологічного дослідження

IV. Наступні кроки

3 важливі ремарки

1. Проблема - соціальна, це **не проблема лише викладачів** або адміністраторів освіти, вирішувати її необхідно спільно
2. **Не йдеться про “нав’язування”** мови, ми не можемо примушувати громадян спілкуватись якоюсь мовою в родині, однак ми можемо (мусимо) звертати увагу батьків на **комунікативні проблеми, недостатню мовну компетентність дітей, обмежену продуктивну функцію мови, рекомендувати шляхи (інструменти) покращення, закликати до співпраці, тощо**
3. **Більшість киян позитивно¹** ставляться до **розширення сфер вжитку української мови** та хотіли б щоб їх діти говорили українською краще

1. “Більшість громадян України в усіх регіонах поділяють фундаментальні засади державної мовної політики”, 23.04.2021

У київських дітей - практично відсутня практика активного використання української мови в неформальному україномовному середовищі

- 1. В Києві практично відсутнє україномовне середовище дитячої комунікації**
- 2. Українська - формальна мова навчання, діти не практикують активного, продуктивного висловлювання українською в неформальних життєвих ситуаціях**

У київських дітей - практично відсутня практика активного використання української мови в неформальному україномовному середовищі

1. Діти **вивчають українською 1,2-слівні** відповіді на запитання вихователів (“Яка це фігура?” – “Трикутник”, “Назвіть цей колір” – “Червоний”), можуть вивчити вірш, українська стає мовою **відповіді на питання**, у дітей **не формується активної комунікації**, побудови речень в неформальних ситуаціях, **60-70% дітей** в 1 класі **не можуть сформулювати 2-3 зв’язних розгорнутих речення** українською
2. Дітям треба певний **час, щоб зрозуміти** слова вихователів або україномовних дітей. Деяких **питомо українських слів** (“стрибай”, “ховайся”, “майданчик”, “стеля”, “підлога”, “мотузка”, “коло”, “кулька”, “нарешті”, “швидко”, “сходи”, “місяць” (в значенні “небесне тіло”), “зручно”, “гарно”, “шкода”, “ранок”, “сніданок”, “кишеня”, “гудзик” і т.д.) або не знають взагалі або треба певний час щоб згадати, так як всі дитячі ігрові слова українською **не перебувають** у дітей **в активному щоденному вжитку**
3. Вихователі **просять дітей повторити** якесь слово, фразу українською. Таким чином слова засвоюються краще, однак **зникає спонтанність мовлення**, коле майже кожна перша фраза вигукується російською (домашньою) мовою, після чого вихователь коректує мовлення дитини
4. Російськомовні діти **не можуть довгий час (1-2 годин) говорити** українською і не “збиватись” на російську
5. **Комунікаційна різноманітність** дітей **спрощується**¹, діти намагаються використовувати слова та звороти, що **схоже звучать укр. та рос., активний словниковий запас**² **питомо українських слів не розвивається через брак практики**
6. Діти, постійно занурені в звучання двох мов, починають **плутати лексику, фонетику, починає формуватись “суржик”**²
7. Діти **не вигадують** спільні смішні **слова, вигуки, меми українською мовою**³. Мовотворчий потенціал значно зменшується
8. У україномовних дітей **немає комфортного україномовного середовища**⁵ для навчання та розвитку
9. **Україномовні діти почувають себе в меншості (10-20%)**⁴ і намагаються або а) підлаштуватися або б) сформувати групу україномовних дітей
10. Україномовні діти часто говорять іншим “говори зі мною українською”, “я не розмовляю російською”, однак інші **діти майже ніколи не переходять** після таких прохань **на українську**, тому що ні вдома, ні в садочку їх не навчають таким моделям поведінки та ввічливості

1. “In their weaker language, children tend to avoid complex constructions, make morphological and syntactic errors, and sometimes rely on the dominant language by switching to it or by using its syntactic structure”, Assessing the relationship between input and strength of language development: A study on Italian-English bilingual children, 2. “Complexity matching and lexical matching in monolingual and bilingual conversations”, 3. “I can play, a collaborative resource in children’s L2 learning”, 4. “Quantitative measures of

Соціолінгвістичні спостереження

Дівчинка (~5 років) говорить з Матвієм (3,5 роки) на майданчику російською. Він каже: *“Говори українською, я не розумію російської”*. Вона підходить до мами: *“Мальчик хочет чтобы я гаварила на украинском”*. Мама: *“Так а в чьом проблема, пагавари с ним на украинском”*. Далі діалог між дітьми не продовжується

Матвій (3,5 роки) біля ліфта (грайливо): *“Хлопчик, тобі який поверх?”* - Хлопець (~6 років) мовчить і дивиться на тата - Його тато: *“Мальчик спросил у тебя какой тебе этаж”* - Тато переходить на українську з Матвієм: *“Нам чотирнадцятий”* - Хлопець весь час перед ліфтом та в ліфті стоїть мовчки

Матвій (4 роки) зі своїм одногруппником на вулиці (показує вгору, голосно): *“Андрій, дивись який літак”* - Андрій продовжує гратися зі снігом - Матвій повторює: *“Дивись, дивись, там червоний ліхтар”* - Хлопчик не реагує - Матвій підходить до нього та показує вгору рукою - Андрій дивиться

Хлопець (~10 років): *“Дайте пакатаца на санках, пажалуста”* - *“Ти вмієш розмовляти українською?”* - *“Не очень”* - *“Ти ж вчишся в школі українською?”* - *“Так, дайте покататися будь-ласка”* - починає кататися - *“Зараз я ще один раз і вам віддам санки”*

Хлопчик (4 роки) (прибігає на майданчик, активно) до Матвія: *“Ти не відел мой самальотик? я где-та тут аставил”* - Матвій (4 роки) (тихо) *“Я не розумію російської”* - Хлопчик не зрозумів, що йому намагається сказати Матвій і побіг далі

Секція з футболу. 4 дорослих і дітей (3-4 роки) перевдягаються, всі говорять російською з дітьми. Тато Матвія: *“Ви не проти, якщо тренування сьогодні буде українською мовою”* - всі дорослі: *“Так, ми за”* - тато хлопчика (переходить на українську): *“Давай Назар, взувай бутси”*

Хлопець (~6 років) (голосно, у дворі): *“Пацани, сейчас я бистра вазьму рюкзак і вийду, падаждіте меня!”* - тато Матвія (біля ліфта): *“А ти можеш українською говорити?”* - Хлопець: *“Так, могу”* - тато Матвія: *“А чому не говориш тоді з друзями”* - хлопець *“Я коли вчитель запитує, відповідаю, а вдома ми так звикли”*

Матвій (3 роки) їде з татом в ліфті, заходить жінка: *“Какой милый мальчик, а как тебя зовут?”* - тато Матвія (біля ліфта): *“Говорить з ним українською, він не розуміє російської”* - жінка (переходить на українську) - *“О, ти ще і українською говориш, молодець!”* - жінка (до тата) - *“А ви з ним з самого народження українською розмовляєте? Це дуже правильно. Треба і мені сину сказати, щоб так онука навчав. Гарного вам дня!”*

Vira Ibryamova-Sivoraksha

Було б чудово. В мене син 4 роки став говорити російською коли пішов в садок і на різні розвиваючі заняття(

Подобається Відповісти 1 дн.

1

Sergii Setyn

Чудова ідея. В нас діти з батьками говорять українською, як тільки бачать у дворі своїх друзів тут же переходять на російську(

Подобається Відповісти 20 год

2

Ganna Zhuk

Цікаво, чи підходить ця аргументація для батьків школярів починаючи з 5 класу?

Теж турбує питання, що серед однолітків дитина спілкується рос.

Подобається Відповісти 5 дн.

2

Galyna Bondar

Ganna Zhuk, якщо ви самі демонструєте приклад (переходу на російську в різних ситуаціях), то природньо, що так і дитина робить. Якщо ні, то розмовляйте і наводьте аргументи, чому не потрібно підлаштовуватися. Моя десь в 12річному віці, завдяки нашій послідовній позиції, поясненням історичного контексту і сьогодишньої ситуації, практично перестала вже переключатися на російську. Тому власний приклад і пояснення позиції теж повинні дати результат.

Подобається Відповісти 2 дн.

2

Svitlana Kalmutska

Galyna Bondar ну, а у мене, наприклад, така ситуація: діти гарно знали мову змалечку, бо я на цьому робила акцент (діти домашні), але загалом родина була російськомовною. Два роки тому я з дітьми, поговоривши (дітям було 8 і 11 років) перейшли у спілкуванні один з одним на українську (з татом продовжують спілкуватися російською). Але в російськомовному дитячому середовищі обоє, на жаль, продовжують переходити на російську. Між собою теж то російською, то українською спілкуються. Менший мені навіть сказав: ну ти ж раніше переходила на українську, коли з тобою заговорювали українською (я і їх цьому вчила). Причому на російську я зараз зі сторонніми не переходжу. Різницю, звісно, спробувала донести. Але й тиснути на дітей не хочу. Одним словом, тут уже, певно, має спрацювати у дітей (підлітків чи трохи згодом) свідомий вибір. Але звісно середовище варто по можливості коригувати й змінювати. Та все ж у школі це важче, ніж в садочку. Ну, і фактично все позашкільне навчання в Києві - російською. Теж сумний і важливий факт і фактор.

Подобається Відповісти 1 дн. Відредаговано

1

Інна Андріяш

Успіхів! Бо дуже сумно коли дитина розмовляла гарною українською мовою, а з початком відвідування садочку (Оболонь м.Київ) спілкування з дітками стало виключно російською 😞 Вихователі розмовляють українською (на заняттях точно).

Подобається Відповісти 6 дн.

Galyna Bondar

Яка прекрасна ініціатива! На жаль, середовище дуже впливає. В доньки в 7 класі практично всі однокласники спілкуються російською. Донька пригнічена цим, їй не вистачає дуже україномовного середовища. При цьому, дійсно, частина дітей - з україномовних сімей, але я так розумію, підлаштовуються. А що зробиш, коли підлаштовуються їхні батьки.

Віра Семенова

ого, які високі цифри! 34% україномовних дітей! де вони? мої діти єдині в класі, і це вже я три школи бачила. в садочку було те саме!

Подобається Відповісти 4 дн.

1

Коментарі батьків (96 сімей в Києві та околицях)

“Дуже болюча тема. **Дітям у Києві не вистачає спілкування з ровесниками українською. В садку більшість дітей російськомовні.**”

“Звісно, мене це засмучує і навіть дратує. Родина повністю україномовна, навчання у дітей французькою мовою, **але в садку і в школі багато російськомовних дітей, котрі між собою спілкуються російською і нав'язують цю мову для спілкування україномовним дітям (хоча б тому, що російськомовних дітей більше і вони таки агресивніші в нав'язуванні мови спілкування).** Окрема історія про пошук додаткових занять, занять спортом тощо українською мовою. Це для нашої родини вагомий критерій, відтоді всі викладачі чи тренери, котрі займаються з дітьми - україномовні. Але яких зусиль і часу це вартує!”

“На жаль **російська мова на дитячих майданчиках, на святах, в садках чи школах значно переважає, на неї переходять також україномовні діти, якщо хочуть гратися з усіма.** Родина - як той останній бастион українства, що тримає оборону, важко постійно відбивати натиск «какіхразніц» і нейтралізовувати наслідки походів на дні народження з рускімі аніматорами, рускімі руханками, рускім репом/попом.”

“Насправді, **дітям складно, бо на вулиці, в закладах освіти вони, як українськомовні, як правило, опиняються у меншості. І їм складно пояснити, чому так.** Знайти в Києві гуртки, секції з українськомовними викладачами також дуже проблематично ”

“**Необхідні осередки (садки, двори, гуртки) з повністю україномовним середовищем. Ми програємо двору а ті хто лінивий навіть москальським мультикам.**”

“**Тиск переважно російськомовного середовища є сильним і українська мова навчання в школі від нього не рятує**”

“Це дуже сумне питання. Важко або майже не можливо знайти гурток або садочок, де б розмовляли з дітками українською мовою. Мій син після відвідування садочка, почав добре володіти російською мовою. **І маємо те, що російськомовні діти не можуть або не розуміють української. Тому всі повинні перейти на російську. А україномовні діти легко вчать і переходять за потреби на російську.** Шкода, що на 8 році війни в Україні, багатьом і досі какає різниця”

“Вважаю ці питання дуже серйозними, для мене дуже важливо, щоб діти не переходили на російську, тобто мали стійку українську мову. Але на жаль, **чим частіше вони спілкуються з російськомовними, тим легше переходять на російську, тому я поки що обмежую такі контакти (за можливості).**”

“**Прикро, що в школі та дитсадку переважна більшість дітей говорить російською і вчитель їх ніяк не виправляє, діти на уроках відповідають російською, а вчитель мовчить.**”

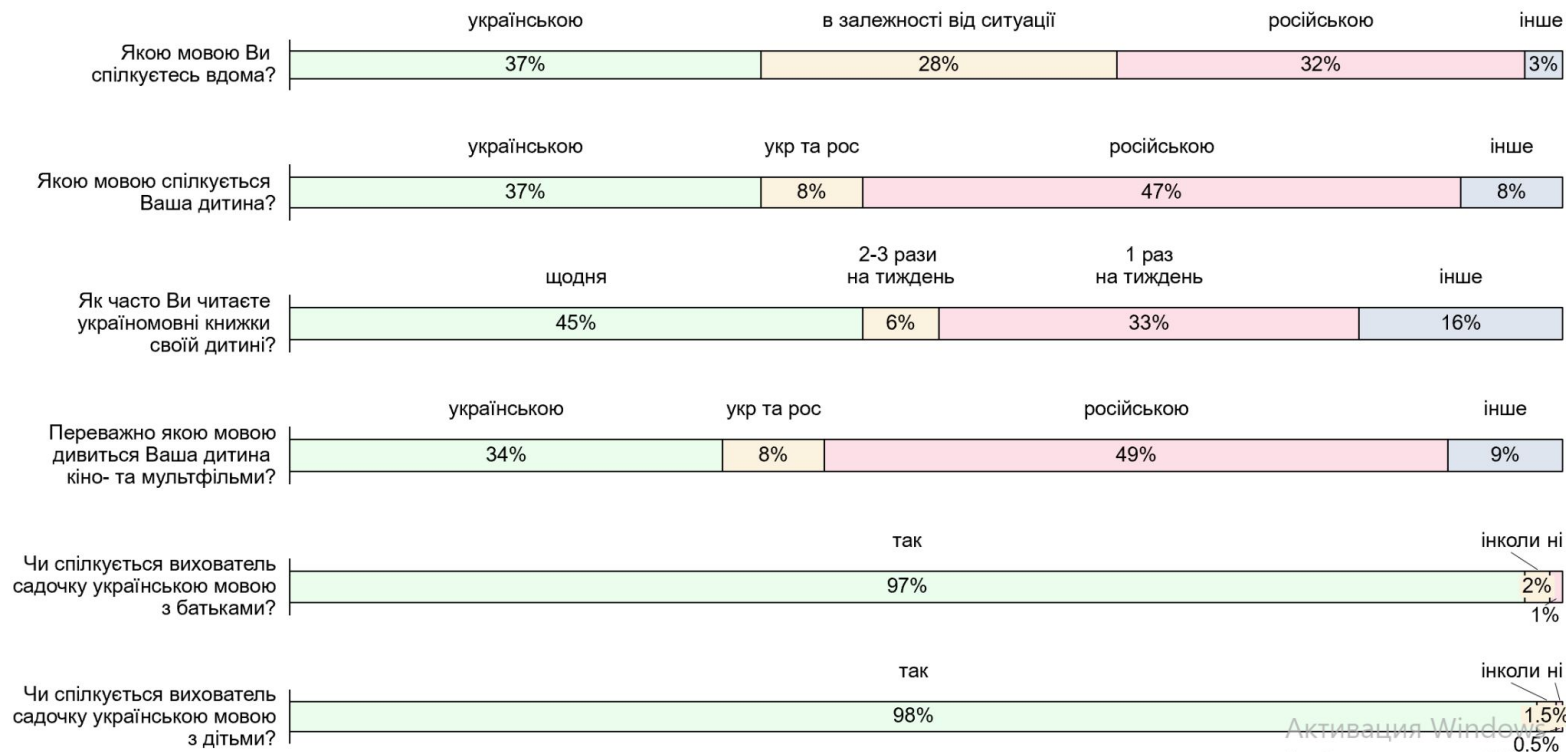
Коментарі батьків (96 сімей в Києві та околицях)

“Я щодня наголошую дитині, що ми живемо в Україні, є українцями і спілкуємося українською. Що російською ми не спілкуємося. Наразі працює, син не повторює слів російською за своїми друзями в садочку і за старшими, від яких чує суржик чи російську”

“Справа не в двомовності, а в практичній відсутності україномовного дозвілля для дітей”

“Наразі, це шалено дратує, адже укрмовні продовжують перебувати в мовленнєвому г'єто. Якби ситуація була хоча б 50/50% можливо інше ставлення було б. Поки домінує у розмовному форматі в суспільстві рос мова-ставлення до неї погане. Особливо коли в дитячих гуртках чи навчальних закладах викладачі послуговуються рос мовою поза межами уроку (хоча зараз достатньо гуртків де навіть навчання рос мовою досі проводять-і це, певною мірою, просто шок. І вважаю некоректним, коли дитина звертається укр мовою (в магазині, в кафе і тд,) а їй доросла людина відповідає рос. Навіть дорослому, що перейшов на укр мову і хоче поліпшити її важко це дається, адже немає середовища де б людина покращувала свої знання слухаючи "правильну" укр мову спілкування (не лише читаючи і переглядаючи кіно) бо всі "живі діалоги" на вулиці/магазині/ресторані, транспорті і тд, суржикові або подоба рос мови в укр прочитанні. Дякую що провели це опитування, сподіваюся це ще на крок наблизить нас до виходу з цієї шизофренічної ситуації. “

Опитування департаменту освіти Києва, 5.01-12.01.2022 (20 562 респондентів)

Важливі висновки:

- 37% дітей розмовляють вдома українською, однак на вулиці і в закладах освіти ми не спостерігаємо 3-4 дітей з 10 що розмовляють між собою та з іншими українською. Отже, мовне середовище з домінуючою російською зрусіфіковує україномовних дітей
- те, що вихователі на 98% розмовляють з дітьми українською не зменшує темпів їх (дітей) русифікації в соціумі

Зміст

I. Опис проблеми

- A. відсутність мовного середовища
- B. психологічний дискомфорт україномовних дітей
- C. недостатність кількості та якості української мови для розвитку “2-ї рідної”
- D. українська та російська - досить різні мови
- E. очікування батьків та педагогічні практики
- F. “недостатня” кількість контенту

II. Досвід впровадження проектів “Дні сімейної практики української мови”, “Розмовні клуби української мови”

III. Результати соціологічного дослідження

IV. Наступні кроки

Лист від Академії педагогічних наук

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ

04033, м. Київ, вул. Свєтлая Стрілля, 52-А
Телефон / факс 226 – 31 – 80, 489-08-00
E-mail: info@nap.edu.ua / Web-сайт: nap.edu.ua

09.03.2021 № 2/6/22
На № _____ від _____

Уповноваженому із захисту
державної мови
Т.І. Кременю

Шановний Тарасе Дмитровичу!

Національна академія педагогічних наук України розглянула пропозиції, висхідні у Вашому листі від 17 лютого 2021 р. № 24/4.2-02/21-7, та повідомляє наступне.

Проблеми психологічного дискомфорту україномовних дітей, що перебувають у переважно російськомовному середовищі та відчувають несприятливий соціальний тиск, справді мають місце і вимагають психолого-

**Президент Національної
академії педагогічних наук
Кремень Василь Григорович**

09.03.2021

Проблеми психологічного дискомфорту україномовних дітей, що перебувають у переважно російськомовному середовищі та відчувають несприятливий соціальний тиск, справді мають місце і вимагають психолого-педагогічної та соціально-психологічної корекції. Питання використання

дослідження. Гіпотези перша (перебування україномовної дитини під тиском переважно російськомовного оточення призводить до її сором'язливості, невпевненості, браку лідерських навичок та навичок співпраці в команді, невиключеності в дитячий соціум, конформності) і п'ята (перебування україномовної дитини в переважно україномовному оточенні поліпшує її психологічний комфорт та сприяє соціальному залученню) є самоочевидними. Перелічені тут наслідки неодноразово підтверджено психолого-педагогічною практикою і нечисленними, але переконливими дослідженнями. Гіпотези друга і

	Населення Києва	2-6 років	6-10 років	10-16 років	2-16 років
Загалом	3 500 000	150 000	150 000	200 000	500 000
Україномовні (37%)	1 295 000	55 500	55 500	74 000	185 000

Лист від Академії педагогічних наук

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ

04033, м. Київ, вул. Степана Стріжбицького, 52-А
Телефон / факс 226 – 31 / 80, 489-08-60
E-mail: info@nap.edu.ua / Web-сайт: nap.edu.ua

09.03.2021 № 2/6/22
На № _____ від _____

Учтовно-казенному із захисту
державної мови
Т.Д. Кременю

Шановний Тарасе Дмитровичу!

Національна академія педагогічних наук України розглянула пропозиції, висказані у Вашому листі від 17 лютого 2021 р. № 24/4.2-02/21-7, та повідомляє наступне.

Проблеми психологічного дискомфорту українських дітей, що перебувають у переважно російськомовному середовищі та відчувають несприятливий соціальний тиск, справді мають місце і вимагають психолого-

*Президент Національної
академії педагогічних наук
Кремень Василь Григорович*

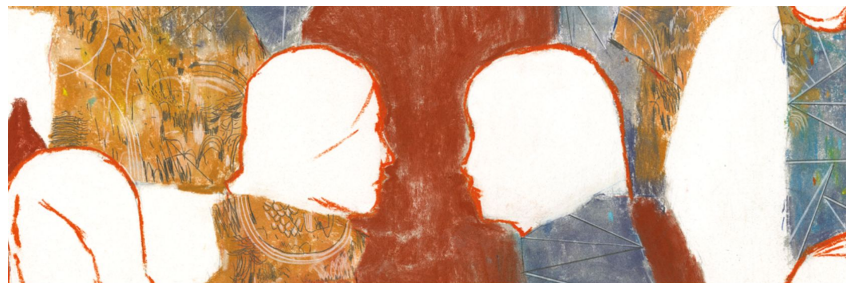
09.03.2021

переважно російськомовному середовищі визначальним чином залежить від поведінки і ставлення значущих для дітей дорослих осіб – батьків, вихователів, учителів. Оцінюючи потребу проведення дослідження, спрямованого на оцінку та виправлення такого становища, можна зазначити, що воно мало б стосуватися не безпосереднього впливу мовної ситуації на дітей, а впливу дорослих на мовну ситуацію в дитячому середовищі, на корекцію мовної поведінки дітей, їхнього ставлення до української мови, розподілу дитячих симпатій та антипатій залежно від мови спілкування.

На основі даних, отриманих у констатувальній частині такого дослідження, належало б провести експериментальне вивчення засобів підвищення ефективності впливу дорослих на дітей, який би сприяв поширенню української мови та гармонізації мовних уподобань у дитячому середовищі.

Доцільним результатом такого вивчення може стати комплекс практичних рекомендацій і тренінгових програм для батьків, вихователів, учителів, дитячих і шкільних психологів.

Необхідна рівність соціальних груп

CULTURE | PSYCHOLOGY

Why Your Brain Hates Other People

And how to make it think differently.

BY ROBERT SAPOLSKY
ILLUSTRATION BY IGNACIO SERRANO
DECEMBER 14, 2017

ADD A COMMENT FACEBOOK TWITTER EMAIL SHARING

As a kid, I saw the 1968 version of *Planet of the Apes*. As a future primatologist, I was

ISSUE 055

- “The core of Us/Them-ing is emotional and automatic, Considerable **evidence suggests that dividing the world into Us and Them is deeply hard-wired in our brains**, with an ancient evolutionary legacy”
- Bring Us-es and Them-s together (say, teenagers from two hostile nations in a summer camp), animosities disappear, similarities start to outweigh differences, everyone becomes an Us, **each side has roughly equal numbers**; everyone’s treated equally and unambiguously

Мова - один з ключових факторів соціалізації дітей¹

- Соціологічні дослідження¹ показують, що мова - є одним з ключових факторів соціалізації
- Лінгвістичні структури на кожному рівні мовлення (фонетичному, лексичному, синтаксичному, прагматичному) мають окреме соціальне та культурне значення для членів мовної спільноти. **Розуміння та використання цих культурних значень власне і створює соціальну спільноту**
- Мовна соціалізація відбувається через регулярні контакти з різними представниками суспільства, **більш компетентними у використанні спільної мови, її соціальних та культурних значень, соціальних норм.** Саме тому для успішної соціалізації дітей настільки важливим є чути українську мову не лише від вихователів та декількох дорослих

1. "Language socialization", Leslie C Moore, Psychology, University of California Santa Cruz

Зміст

I. Опис проблеми

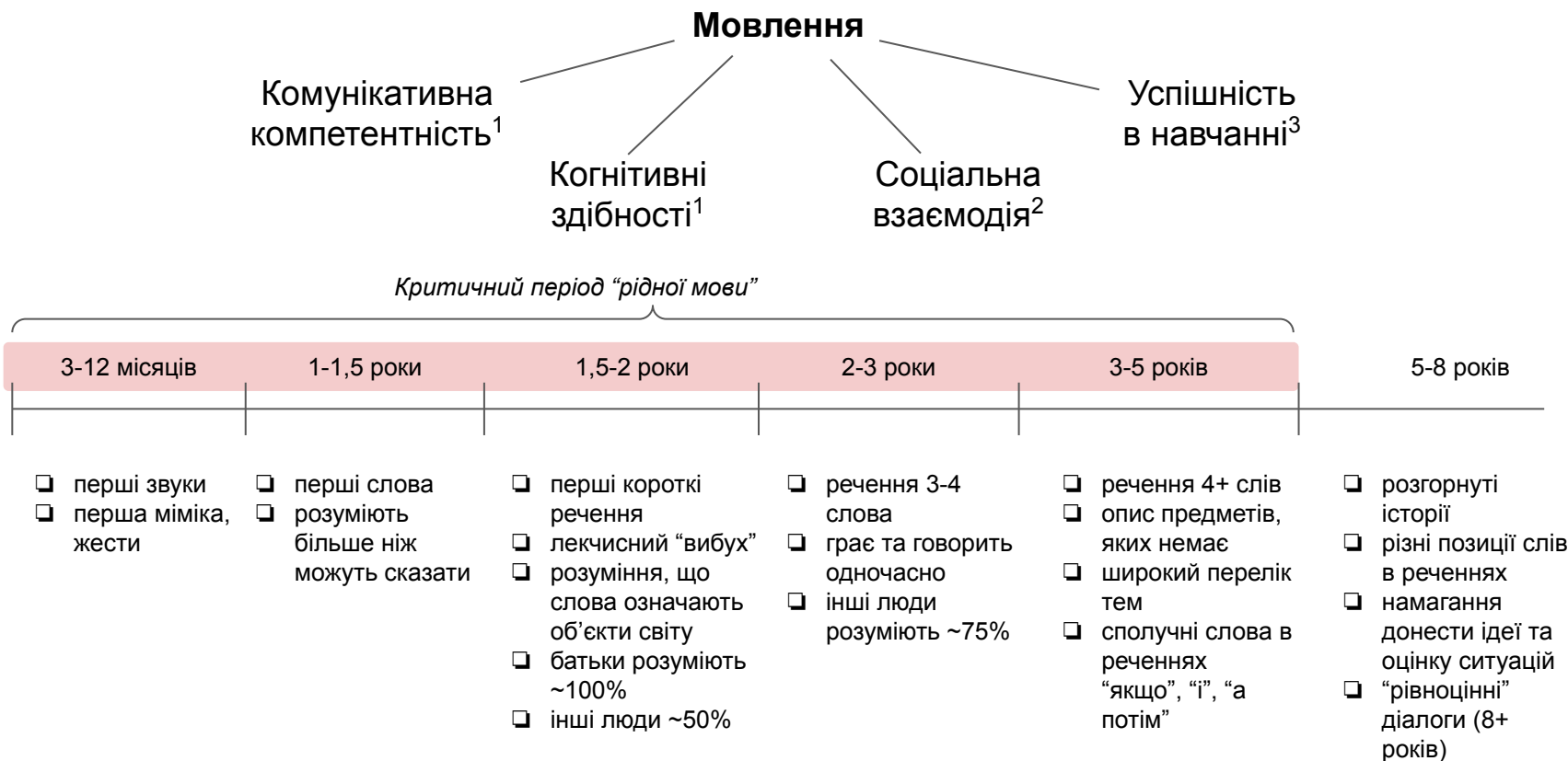
- A. відсутність мовного середовища
- B. психологічний дискомфорт україномовних дітей
- C. недостатність кількості та якості української мови для розвитку “другої рідної”
- D. українська та російська - досить різні мови
- E. очікування батьків та педагогічні практики
- F. “недостатня” кількість контенту

II. Досвід впровадження проектів “Дні сімейної практики української мови”, “Розмовні клуби української мови”

III. Результати соціологічного дослідження

IV. Наступні кроки

Мовний розвиток дитини

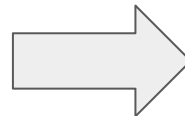

¹ "New Evidence About Language and Cognitive Development Based on a Longitudinal Study: Hypotheses for Intervention", 2015 ² "Influence of communicative competence on peer preferences in a preschool classroom", 1994 ³ "Relation Between Language Experiences in Preschool Classrooms and Children's Kindergarten and Fourth-Grade Language and Reading Abilities", Child Development, 2011

Мовний розвиток дитини

Основні фактори, що впливають на успішність засвоєння мови:

1. **Об'єм мовлення “на вхід” (input)**¹
 - а. кількість слів та виразів (найбільш важливо)
 - б. якість слів та виразів (різні теми)
 - с. Певний поріг мовлення “на вхід” (>20%)²
2. **Мовне середовище** соціальної взаємодії

“Збалансованого” білінгвізму практично не існує - завжди буде домінантна мова

¹ “Incomplete Acquisition in Bilingualism: Re-examining the Age Factor” Montrul, ² “Assessing the relationship between input and strength of language development: A study on Italian–English bilingual children”, 2015, Language Dominance in Bilinguals,

Сприйняття та розуміння мови на слух простіше, ніж продуктивне висловлювання¹

	Слухання та розуміння	Говоріння, продуктивна функція мови
Опис	• Слухання - процес інтерпретації висловлювання, спродукованого іншим мовцем • Реципієнт, з контексту висловлювання та спираючись на спільнокореневі слова, може з достатньою точністю інтерпретувати висловлювання, не знаючи на 100% всі лексичні та синтаксичні деталі цільової мови³ • Слухання та говоріння активують різні частини мозку (область Верніке та центр Брока), для розвитку зв'язку між цими 2 областями необхідна регулярна практика як слухання так і активного висловлювання	• Мовлення - процес перетворення ідеї в структуроване висловлювання, що базується на залученні лексичних та граматичних ресурсів з довго-термінової пам'яті • Активний когнітивний процес для створення правильного порядку слів та їх відмінювання може покращувати вивчення взаємозалежностей між словами цільової мови • Планування порядку та підпорядкування слів залучає механізми робочої пам'яті, що є основою виконавчої функції мозку²
Приклад	• Матвій (4 роки) стрибає зі сходів біля садочку, виходить його однокласник Сергій⁴ (4 роки). Матвій кричить: <i>“Сергій, дивись, як я стрибаю. Давай стрибай зі мною по сходам”</i> • Сергій приєднується до гри та починає стрибати з Матвієм • Майже всі слова в цій фразі не є спільнокореневими з відповідними російськими словами • Із контексту ситуації (Сергій бачить що Матвій стрибає), а також з заклику <i>“давай”</i> можна відновити основний сенс повідомлення, практично не знаючи української лексики	• Для того, щоб висловити, наведену в прикладі фразу, необхідно мати достатньо мовної практики, щоб слова “дивись”, “стрибати”, “сходи” були в активному вокабулярі “на рівні” з відповідниками “смотри”, “прыгать”, “ступеньки”

¹ <https://www.psychologicalscience.org/publications/observer/obsonline/balancing-speaking-and-listening-for-language-learning.html> ² “Production Practice During Language Learning Improves Comprehension” ³ “The ‘Good Enough’ Approach to Language Comprehension”, ⁴ ім'я змінено

Дослідження білінгвального розвитку

Назва	Країна	Мовна пара	Метод	Результати
“Assessing the relationship between input and strength of language development: A study on Italian–English bilingual children” 2015, Language Dominance in Bilinguals Francesca La Morgia, Trinity college Dublin, Department of Language Studies	Велико-британія	Англ.-Італ.	- записи розмов (візити) дітей з батьками вдома (одна людина - одна мова) - 12 днів за 12 місяців - детальне опитування білінгв. середовища вдома (32 пит.) - MLU - довжина висловлювання	- Засвоєння 2-ї (L2) мови: - Const: 100% без помилок - 35% часу в середньому за день - Franc: 91% - 25% - Paolo: 83% - 20% - Samuel: 36% - 15% - Кількість слів матері за 10 хв (C - 721, S - 317) - C частіше була в Італії (мовне середовище), 2 місяці на рік Лише Const в 3,5 роки говорить речення в середньому >4 слів, з підрядними додатковими реченнями
“Mixing Beginners and Native Speakers in Minority Language Immersion: Who Is Immersing Whom?”, 2001 Tina Hickey, School of Psychology, University college Dublin	Ірландія	Англ.-Ірл.	- записи розмов між дітьми та “з собою” (приховані мікрофони) - спостереження за взаємодією дітей	- діти з ірл-мовних сімей говорять ірландською ~60 висловів в середовищі >=50% дітей з ірл-мовних сімей і ~20 (в 3 рази менше) в середовищі <50% - діти в з англ.-мовних сімей говорять 22% фраз ірландською при ірл. мові викладання незалежно від середовища - діти з білінгвальних сімей говорять 43% фраз ірландською в середовищі >=50% ірландськомовних дітей

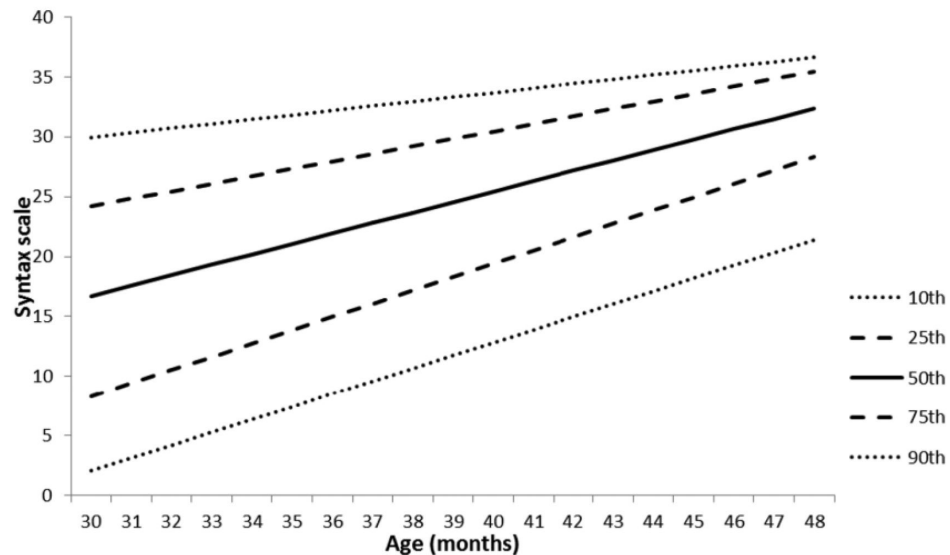
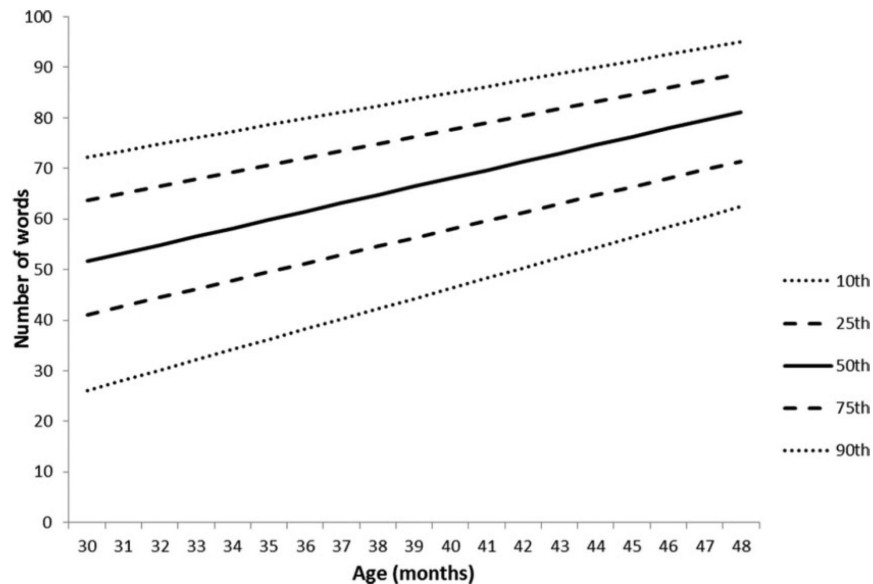
1 “Assessing the relationship between input and strength of language development: A study on Italian–English bilingual children”, 2015, Language Dominance in Bilinguals,

Існуючі моделі тестування мовного розвитку

#	Тест	Опис	Процес
1	Peabody Picture Vocabulary Test (PPVT-5)	тест ресептивного словникового запасу (слухання та розуміння)	• для дітей від 2,5 років • 10-15 хвилин • 10 секунд на 1 картку (100 слів) • на картці 4 зображення • 251 картка в 20 категоріях (дії, прикметники, частини тіла, тварини, предмети побуту, природа, ...) • адміністратор говорить слово, що описує 1 зображення та просить показати або назвати цифру цього зображення • рівні складності - 5 посліпль правильних / неправильних відповідей
2	Expressive Vocabulary Test (EVT-3)	тест експресивного словникового запасу (говоріння)	• для дітей від 2,5 років • 10-15 хвилин • 10 секунд на 1 картку (100 слів) • на картці 1 зображення • 190 карток в 20 категоріях (дії, прикметники, частини тіла, тварини, предмети побуту, природа, ...) • адміністратор просить назвати одним словом, що зображено на картинці • рівні складності - 5 посліпль правильних / неправильних відповідей
3	The MacArthur-Bates Communicative Development Inventories (CDI) The Swedish Early Communicative Development Inventory – Words and Sentences (SECDI-2) (2016)	сімейний тест раннього комунікативного розвитку	• для дітей від 0;8 років до 4;0 років • сімейна перевірка словникового запасу (~120 слів + морфологія + 26 структурних) • 4 теми (їжа, тіло, гра, емоції) • комплексність мовлення + граматичні конструкцій (часи, сполучні слова, підрядні) • металінгвістичні здібності (фонологічне усвідомлення, орфографічне усвідомлення, усвідомлення інших мов) • вимова (звучить трохи гірше, так само, трохи краще ніж діти однакового віку) • батьки заповнюють спеціальні опитники (папір, інтернет) під час (після) гри, комунікації з дітьми

Існуючі моделі тестування

Результати “The Swedish Early Communicative Development Inventory – Words and Sentences (SECDI-2)”, 1 134 дітей

Цілі стандарту дошкільної освіти в більшості садків не досягаються

“Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти)”, Наказ МОН 12.01.2021,

<https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini>

#	Освітній напрям	Піднапрямок	Опис	Проблеми
1	Мовлення дитини	Мовленнєва компетентність	- здатність продукувати звернення, думки, враження, тощо - об'єднує фонетичний, лексичний, граматичний, діалогічний, монологічний складники та засвідчує їх взаємозалежність	- У дітей немає здатності продукувати звернення, думки українською мовою - У дітей дуже обмежений активний лексичний складник (діти не можуть (без підказок) назвати більшість предметів українською мовою)
2		Емоційно-ціннісне ставлення	- незалежно від національної належності ... виявляє ... прагнення до вільного спілкування з іншими дітьми і дорослими українською мовою - коректно виявляє власне ставлення до предмету розмови та співрозмовника та корегує його в залежності від ситуації спілкування	- Діти не виявляють прагнення до спілкування українською з іншими дітьми - Діти не корегують ставлення до співрозмовника в залежності від ситуації спілкування - не переходять з російської на українську при спілкуванні з україномовною дитиною та/або дорослим
3		Сформованість знань	- має збалансований запас слів ... що дає змогу добирати найбільш точні слова відповідно до ситуації мовлення - знає і називає ознаки, якості, властивості предметів, явища, події - у словнику наявні слова всіх частин мови, різного типу творення, різної складності, синоніми, антоніми, епітети, метафори, багатозначні слова, фразеологічні звороти	- У дітей немає збалансованого запасу слів - Діти не називають предмети, їх ознаки, події, тощо українською мовою

Цілі стандарту дошкільної освіти в більшості садків не досягаються

“Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти)”, Наказ МОН 12.01.2021,
<https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini>

#	Освітній напрям	Піднапрямок	Опис	Проблеми
4	Мовлення дитини	Навички	- ефективно спілкується рідною мовою - чітко промовляє звуки і слова відповідно до норм української мови - вживає всі частини мови, граматичні категорії, різні за складністю типи речень - ініціює та підтримує розпочату розмову - дотримується правил мовленнєвої поведінки та мовленнєвого етикету - складає різні види розповідей (описові, сюжетні, творчі, роздуми, ...) - переказує художні тексти - складає за планом вихователя і самостійно казки - розповідає про події із власного життя, за ігровою або уявною ситуацією - користується пояснювальним мовленням (хід наступної гри, майбутній сюжет малюнка, ...) - планує, пояснює, регулює свої дії - імпровізує, розмірковує про предмети, явища, події, друзів - висловлює зв'язні самостійні оцінні судження стосовно різних явищ, подій, поведінки людей, героїв сюжетних творів - виявляє здатність до словесної творчості	Всі 14 перелічених навичок українською мовою у більшості дітей практично відсутні

Цілі стандарту дошкільної освіти в більшості садків не досягаються

“Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти)”, Наказ МОН 12.01.2021,
<https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini>

#	Освітній напрям	Піднапрямок	Опис	Проблеми
5	Мовлення дитини	Участь батьків	• дотримання у розмовах з дитиною правил літературної мови • своєчасне виправлення мовлення дитини • залучення дітей до ігор на визначення місця звука в слові • розмови з дитиною, спонукання її до запитань • пояснення незнайомих слів • спонукання до опису предметів, розповідання історій, переказування змісту мультфільмів, книжок • створення ситуацій (у магазині, поліклініці, на дитячому майданчику, тощо) які б забезпечили вправління дитини у зверненні до дорослого чи дитини з запитанням чи пропозицією • пізнавальні бесіди з дитиною як з рівноправним співрозмовником • спонукання до висловлювання власної думки, допомога в розмірковуванні, аргументуванні • привчання дитини до планування власних дій, промовляння послідовності кроків для реалізації задуманого та аналізу одержаного результату	• Всі 10 перелічених шляхів участі батьків у розвитку мовлення дитини українською мовою практично відсутні в щоденній сімейній практиці більшості батьків

Зміст

I. Опис проблеми

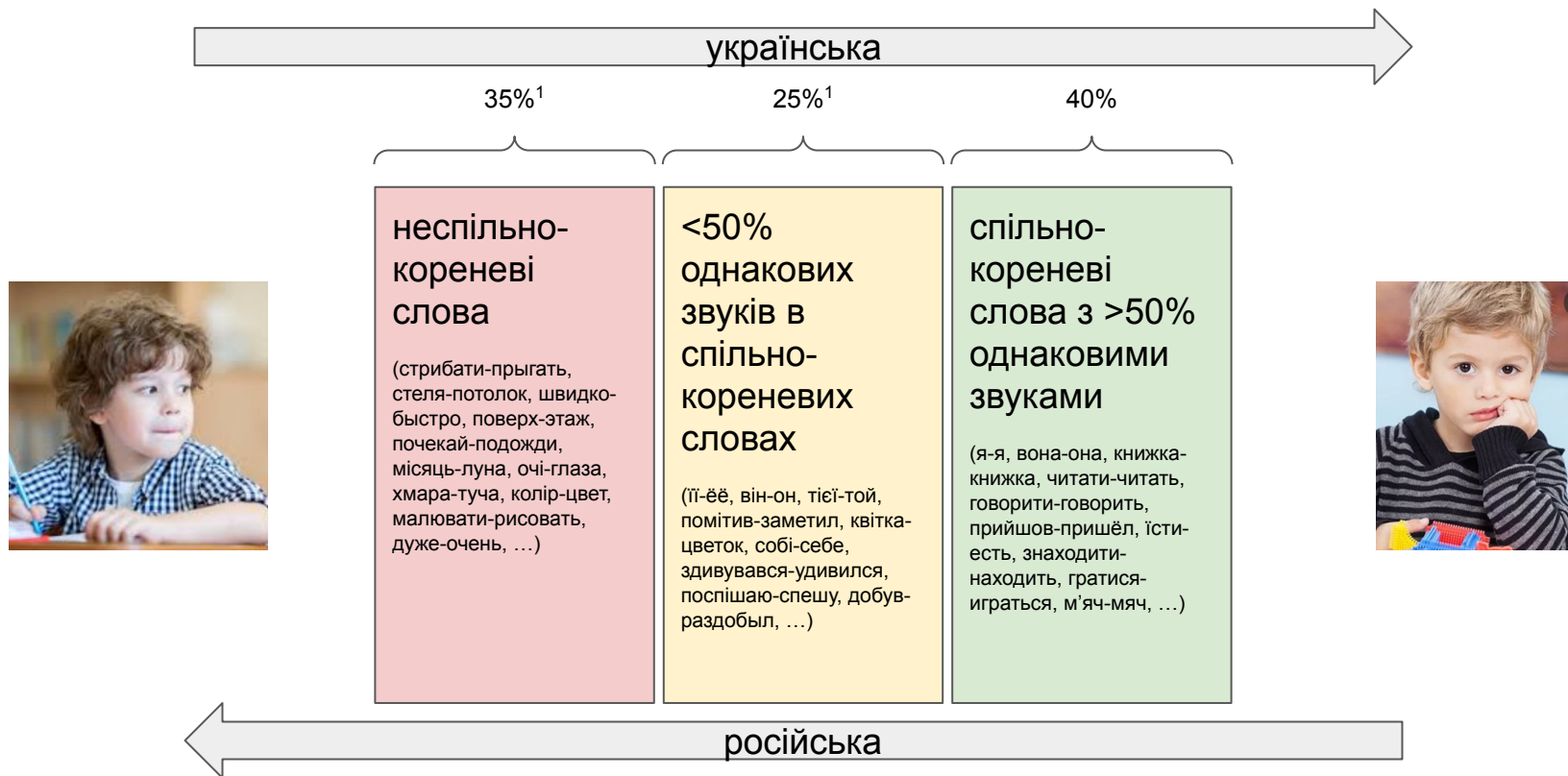
- A. відсутність мовного середовища
- B. психологічний дискомфорт україномовних дітей
- C. недостатність кількості та якості української мови для розвитку “2-ї рідної”
- D. українська та російська - на 60% різні мови
- E. очікування батьків та педагогічні практики
- F. “недостатня” кількість контенту

II. Досвід впровадження проектів “Дні сімейної практики української мови”, “Розмовні клуби української мови”

III. Результати соціологічного дослідження

IV. Наступні кроки

Одночасна українсько-російська комунікація ефективна лише на 40%

¹ Аналіз спільних коренів 3 000 найбільш поширених російських та українських слів

Alice was beginning to get very tired of sitting by her sister on the bank, and of having nothing to do: once or twice she had peeped into the book her sister was reading, but it had no pictures or conversations in it, "and what is the use of a book," thought Alice "without pictures or conversations?"	Аліса тяжко занудьгувала, сидячи на березі без діла. Разів зо два зазирнула вона до книжки, яку читала її сестра, але не знайшла там ні малюнків, ні розмов. — Чого варта книжка без малюнків та розмов? — зітхнула Аліса.	Алиса начала очень скучать: она сидела рядом с сестрой на берегу и ничего не делала. Раз а два она заглянула в книгу, которую читала её сестра, но там не было ни картинок, ни разговоров. «И что за польза от книги, — подумала она, — в которой нет разговоров или картинок?»
So she was considering in her own mind (as well as she could, for the hot day made her feel very sleepy and stupid), whether the pleasure of making a daisy-chain would be worth the trouble of getting up and picking the daisies, when suddenly a White Rabbit with pink eyes ran close by her.	Вона сиділа й думала (наскільки це можливо у спеку, коли туманіє голова й злипаються повіки), піти чи не піти нарвати квіток — це ж бо така втіха сплести собі з них віночок... Аж тут повз неї промайнув Кролик — білий, з рожевими очима.	Тут она стала размышлять про себя (правда, с трудом, потому что в такой жаркий день чувствовала себя сонной и глупой), стоит ли удовольствие плести венки из маргариток беспокойства идти собирать маргаритки, как вдруг совсем близко от неё пробежал Белый Кролик с розовыми глазами.
There was nothing so very remarkable in that; nor did Alice think it so very much out of the way to hear the Rabbit say to itself, "Oh dear! Oh dear! I shall be late!" (when she thought it over afterwards, it occurred to her that she ought to have wondered at this, but at the time it all seemed quite natural); but when the Rabbit actually took a watch out of its waistcoat-pocket, and looked at it, and then hurried on, Alice started to her feet, for it flashed across her mind that she had never before seen a rabbit with either a waistcoat-pocket, or a watch to take out of it, and burning with curiosity, she ran across the field after it, and fortunately was just in time to see it pop down a large rabbit-hole under the hedge.	Диво, звісно, невелике, як не дивина було й почути, що Кролик бубонить собі під ніс: — Ой лишенько, лишенько, як я забарився! (Згадуючи про це опісля, вона подумала, що мала б таки здивуватися, але тієї миті все видавалося цілком звичайним.) Та коли Кролик раптом добув із нагрудної кишені годинника й, зиркнувши на нього, поспішив далі, Аліса схопилася на ноги: зроду-віку ще не траплявся їй Кролик із нагрудною кишенею та ще й при годиннику. Аж тремтячи з цікавості, вона кинулася за ним навздогін — і, на щастя, ще встигла помітити, як він гулькнув у велику кролячу нору під живоплотом.	В этом не было ничего очень уж замечательного. Точно так же Алисе не показалось очень необычным, когда она услышала, как Кролик говорил сам себе: — О горе, горе! Я опоздаю! (Позже Алиса вспоминала об этом, и ей пришло на ум, что она должна была бы удивиться, но в то время всё представлялось ей совершенно естественным.) Когда же Кролик вынул часы из жилетного кармана, посмотрел на них и затем помчался ещё быстрее, Алиса вскочила на ноги, так как в её голове блеснула мысль, что она никогда прежде не встречала кролика ни с жилетным карманом, ни с часами, которые можно было бы вынимать оттуда. Сгорая от любопытства, она бросилась за ним и, к счастью, вовремя, чтобы увидеть, как он внезапно нырнул в большую кроличью нору под изгородью.
слів - 257	слів - 171, спільнокорених - 106 (62%)	слів - 209, спільнокорених - 135 (64%)

сидячи (6/3) на (2/2) березі (6/2) без (3/2) діла (4/3). Разів (5/2) два (3/3) вона (4/2) книжки (6/4), читала (6/5) її (2/0) сестра (6/5), не (2/1) знайшла (7/5) там (3/3) ні (2/2), ні (2/2). Чого (4/2) книжка (6/5) без (3/2).	сидя на берегу без дела. Раза два ана книжки читала ейо сестра, не нашла там ні ні. Чево книжка без
Вона (4/2) сиділа (6/4) й (1/0) думала (6/6) (наскільки (8/6) туманіє (7/6) голова (6/4) й (1/0) злипаються (9/6) повіки (6/2)), піти (4/2) не (2/1) піти (4/2) нарвати (7/6) квіток (6/3) ж (2/1) така (5/4) сплести (7/5) собі (4/2) з (2/1) них (3/2) віночок (7/5) тут (3/3) неї (4/1) Кролик (6/5) білий (5/4), з (1/0) рожевими (8/5)	Ана сідела і думала (наскільки туманіца галава і співаюца всі) пайті не пайті нарвать цветов же такая сплесті себе із ніх веночек тут нейо Кролік білий с розавими
як (3/2) не (2/1) дивина (6/2) було (4/2) й (1/0) Кролик (6/5) бубонить (7/5) собі (4/2) під (3/2) ніс (3/2): Ой (2/2) я (1/1) про (3/3) опісля (6/3), вона (4/2) подумала (8/7), що (3/2) б (2/1) таки (4/3) здивуватися (11/3) тієї (4/2) все (3/2) Кролик (6/5) добув (5/3) із (2/2) нагрудної (9/7), на (2/2) нього (4/2), поспішив (8/5) далі (4/3), на (2/2) ноги (4/3): зроду (5/3) ще (2/1) не (2/1) їй (2/1) Кролик (6/5) із (2/1) нагрудною (9/7) ще (2/1) й (1/0) при (3/2) Аж (2/2) вона (4/2) за (2/2) ним (3/2) навздогін (9/3) і (1/1), щастя (5/4), ще (2/1) помітити (8/3), як (3/2) він (3/1) у (1/0) кролячу (7/6) нору (4/3) під (3/2)	как не удівітельно била і Кролік бубніт себе под нос: Ой я про после ана падумала што би так удівіцца той все Кролік дабил із нагрудного на него паспешил дальше на ногі отроду ещю не ей Кролік із нагруднай ещю і прі Аж ана за нім даганяя і, щастье, ещю заметіть, как он в кролічью нару под
звуків - 429, однаковий - 275 (64%)	
звуків (всі слова) - 796, однаковий - 275 (35%)	

Зміст

I. Опис проблеми

- A. відсутність мовного середовища
- B. психологічний дискомфорт україномовних дітей
- C. недостатність кількості та якості української мови для розвитку “2-ї рідної”
- D. українська та російська - на 60% різні мови
- E. очікування батьків та педагогічні практики
- F. “недостатня” кількість контенту

II. Досвід впровадження проектів “Дні сімейної практики української мови”, “Розмовні клуби української мови”

III. Результати соціологічного дослідження

IV. Наступні кроки

Педагогічна практика

Практика викладання та комунікації

1. У батьків є очікування, що дитину можна **“здати” в садочок** і там дитина гарно і активно заговорить українською, однак така стратегія дає лише **пасивне володіння мовою**
2. Вихователі/вчителі проводять заняття українською, **діти часто відповідають російською і такі відповіді “приймаються”**
3. У дітей **немає відчуття, що в садочку або школі є свої “мовні правила”** і протягом навчального дня всі учні намагаються практикувати українську
4. Україномовне **середовище не створюється** (за принципом інших мовних курсів) коли і вчителі і діти на деякий час **“забувають” свою домінуючу (російську) мову**
5. **Російськомовні діти не переходять на українську з україномовними**, хоча вони **можуть не розуміти російської, дітям не розповідають**, що перехід на українську є виявом **гарного тону та вихованості** (соціальний етикет)
6. Під час **неформальної взаємодії, ігор** дітей між собою **не формується очікування**, що тут також було б бажано практикувати українську, до української починаючи з садочка формується ставлення як до формальної мови навчання

Зміст

I. Опис проблеми

- A. відсутність мовного середовища
- B. психологічний дискомфорт україномовних дітей
- C. недостатність кількості та якості української мови для розвитку “2-ї рідної”
- D. українська та російська - на 60% різні мови
- E. очікування батьків та педагогічні практики
- F. “недостатня” кількість контенту

II. Досвід впровадження проектів “Дні сімейної практики української мови”, “Розмовні клуби української мови”

III. Результати соціологічного дослідження

IV. Наступні кроки

“Замкнене коло” русифікації з інтернету

Топ-10 музичних відео 2020 року в Україні:

- 1. Клава Кока & NILETTO – Краш (official video)
- 2. LITTLE BIG – HYPNODANCER (Official Music Video)
- 3. ARTIK & ASTI – Девочка танцуй (Official Video)
- 4. MIA BOYKA & ЕГОР ШИП - ПИКАЧУ
- 5. Little Big – Uno – Russia – Official Music Video – Eurovision 2020
- 6. MORGENSHTERN & Элджей - Cadillac (СЛИВ КЛИПА, 2020)
- 7. Dabro – Юность (Official video)
- 8. MORGENSHTERN & Тимати – El Problema (Prod. SLAVA MARLOW) [Прем'єра Кліпа, 2020]
- 9. Баста & Zivert – неболей
- 10. MONATIK & Вера Брежнева – ВЕЧЕРИНОЧКА

10 найпопулярніших музичних відео 2021 року в Україні:

- 1. LOBODA – Родной (Прем'єра кліпа, 2021)
- 2. Султан Лагучев – Горький вкус | Прем'єра кліпа 2021
- 3. Minelli – Rampam | Official Video
- 4. MORGENSHTERN – ДУЛО (Prod. Slava Marlow) [Клип, 2021]
- 5. NK | НАСТЯ КАМЕНСКИХ – КРАСНОЕ ВИНО
- 6. Тина Кароль – Скандал (Прем'єра 2021)
- 7. Max Barskih & Zivert – Bestseller | ПРЕМ'ЄРА КЛИПА
- 8. Artik & Asti – Истеричка (Official Video)
- 9. Супер Жорик – Чао! Чао! Прем'єра кліпа 2021
- 10. Wellboy – Гуси

Слухає на Youtube
російське, обирає
мову “Русский”,
шукає російською

Youtube визначає смаки та
рекомендує нові ролики
російською мовою

	млн		млн
Loboda (Родной)	88	Kazka (М'ята)	8
Султан Лагучев (Горький вкус)	134	Jerry Heil (Охрана отмена)	6
Morgenshtern (Дуло)	83	Kalush (Додому)	13
NK (Красное вино)	27	Go_A (Шум)	24
Max Barskih (Bestseller)	43	Shy & Pianoboy (Цілуй мене)	3
Супер Жорик (Чао Чао)	87	Христина Соловій (Таксі)	3

Україномовного контенту вже багато - необхідно його шукати і споживати, тоді будуть змінюватись рекомендації Youtube

ТОП 50 ПІСЕНЬ НА YOUTUBE УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ В 2021 РОЦІ

#	Пісня	млн	#	Пісня	млн	#	Пісня	млн	#	Пісня	млн	#	Пісня	млн
1	Go_A - SHUM	24,0	11	Jerry Heil (Тук)	4,4	21	Kalush (Хвили)	2,4	31	Kazka (Ціл. теб)	1,7	41	HARDKISS (Се)	1,3
2	Wellboy (Гуси)	17,3	12	Kalush (Файна)	4,1	22	ОЕ (Без тебе)	2,3	32	СолоХа (ВМ)	1,7	42	HARDKISS (7)	1,3
3	Kalush (Додому)	13,5	13	Пивовар (Ранд)	4,0	23	Потап (На щаст)	2,3	33	Опука (Ту)	1,7	43	Мацевко (Рове)	1,2
4	NK (Почуття)	13,5	14	Козл. (Мала, та)	3,5	24	Hardkiss (Обійм)	2,2	34	MamaRika (Ка)	1,6	44	SKOFKA (Бере)	1,2
5	Поном (Чому)	7,7	15	Антитіла (Маск)	3,4	25	Христос Восрес	2,2	35	Без обмеж. (ВЛ)	1,5	45	Карна (Добрвеч)	1,2
6	Kazka (М'ята)	7,6	16	Без обмеж (ПП)	3,2	26	Kalush (Не забу)	2,0	36	Антитіла (Стан)	1,5	46	Бумбокс (Люб)	1,2
7	Wellboy (Вишні)	6,6	17	Пивовар Міраж	2,8	27	Злата Огн (Мій)	1,9	37	Kalush (Пірнаю)	1,5	47	SKOFKA (Сірн)	1,2
8	Kalush (Дав нач)	5,9	18	Скорпіон (Я нік)	2,7	28	Федишин (Тюл)	1,9	38	Alyosha (Лебед)	1,4	48	Kazka (Автовід)	1,2
9	ОЕ (Місто весн)	5,5	19	Пономар (Паз)	2,5	29	Бумбокс (Імп.вп)	1,9	39	Мята (Тумани)	1,4	49	Yarmak (Потріб)	1,1
10	Винник (Діаман)	4,7	20	Kalush (Таксі)	2,5	30	Kalush (Отаман)	1,9	40	Jamala (Вірю)	1,4	50	Kalush (не напр)	1,1

2	Wellboy (Гуси)	17,3
---	----------------	------

-

зелени виділені пісні, які регулярно слухає Матвій (4 роки), обрати є з чого. Щомісяця з'являється 20-50 якісних нових пісень

<https://www.facebook.com/groups/rozmova/>

115 дитячих Youtube-каналів <https://manifest.in.ua/>

Маніфест

Рейтинг каналів

Журнал

Плейлисти

Блогери

Про нас

Реклама

Для дітей

115 каналів

Сторінка 1

Шукати

Додати канал

#	Канал	Підписників	Переглядів	Відео	Переглядів/Відео
	Cerber-UA Стрим	348	21000	97	216
	Маніфест Наглядова рада, Шоу і програми	600 e	10000	280690	187 1501
1	Діма і Машинки Для дітей	3030000			
2	З любов'ю до дітей – Дитячі пісні Для дітей	1080000			
3	HeyKids – Дитячі пісні Для дітей	504000			
4	Казкарик Для дітей	237000			
5	Дитинство.TV Для дітей	221000			

6	ROZETKA KIDS Для дітей	196000	92173865	413	223181
7	Ukranimaua Для дітей	180000	11499512	58	198267
8	Віктор Приходько Для дітей	178000	59668875	303	196927
9	Мультики UA Для дітей	167000	61961499	292	212197
10	Телекомпанія Малатко ТВ Для дітей	144000	119005838	700	170008
11	Ладоньки-Ладоньки – мультики украї- Для дітей	127000	62615258	34	1841625
12	Казки українською Для дітей	113000	37905772	25	1516231
13	ПРИРОДА.TV Для дітей	49400	1517179	126	12041
14	Веселі Саморобки Для дітей	44500	7991481	188	42508
15	Цікаві Саморобки Для дітей	42500	6248977	241	25929

Активация Windows
25929 активировано в
"Параметры".

<https://www.facebook.com/groups/rozmova/>

Рекомендації (музика, казки, мовні ігри)

- радіо “Країна ФМ” (100,0 FM), перше україномовне радіо, хіт

- радіо “Промінь” (97,2 FM), щотижневі підбірки нової україномовної музики, топ-100 сучасної україномовної музики на Spotify <https://open.spotify.com/user/2co2wa5igxru7krtd45meh51>

- аудіо-казки від Суспільне ТВ <https://kazky.suspilne.media/>

Bezodnya Music

- “Bezodnya music” - регулярні щомісячні огляди нової україномовної музики

- сучасний українського репу <https://open.spotify.com/playlist/55Su8kQP48fi50gN5laCWT>

- реп-плейлист від порталу www.rap.ua

- 23 підбірки аудіо-казок України та інших країн <https://abuk.com.ua/catalog/genre/54>

На Урок
освітній проект

- мовні ігри з дітьми
<https://naurok.com.ua/movni-igri-na-urokah-ukra-nsko-movi-v-pochatkovih-klasah-28311.html>

Зміст

I. Опис проблеми

II. Досвід впровадження проектів “Дні сімейної практики української мови”, “Розмовні клуби української мови”

III. Результати соціологічного дослідження

IV. Наступні кроки

Досвід впровадження

1) Ольга Шевчук-Клюжева - соціолінгвістка, член Національної комісії зі стандартів державної мови

2) Бевз Галина Михайлівна - завідувачка Лабораторії психології спілкування, Інститут соціальної та політичної психології НАПН України

Дні сімейної практики української мови в Mon Cheri (з серпня 2021) - 50% батьків змінили свою мовну поведінку

1. Дні сімейної практики української мови

- 1 день на тиждень (четвер)
- з ранку до вечора все - українською
- батьки заохочують дітей говорити українською
- мовні ігри
- youtube, мультфільми, музика, книжки - українською

2. Середовище в садочку

- дітям нагадують, що бажано говорити українською
- просять до україномовних дітей звертатись українською
- ненав'язливо виправляють “а можеш це повторити українською?”, “а знаєш як буде “прыгать” українською?”
- мовні ігри

3. Батькам роздають пам'ятки з переліком youtube-каналів, мультфільмів, дитячих пісень українською

4. Батькам регулярно нагадують про важливість комунікаційних навичок, наводять приклади того як діти не розуміють один одного

Попередні результати:

- Більшість батьків сприйняли цю пропозицію позитивно або нейтрально
- Діти, які майже нічого не розуміли українською, почали використовувати українські слова
- 2 сімей з 6 почали використовувати принцип “одна людина - одна мова”
- 1 сім'я з 6 почала впроваджувати дні практики укр. мови

Дитина	до запуску проекту	4 місяці від запуску
1	укр (Матвій)	укр
2	рос	укр (новий)
3	рос	укр (новий)
4	рос укр говорить дуже мало	тато - укр, мама - рос почав говорити більше укр слів
5	рос укр не говорить взагалі	тато - рос, мама - укр (50%) почав говорити укр слова
6	рос укр говорить дуже мало	тато - рос, мама - укр (15%) в реченні може вставити укр. сл
7	рос укр не говорить взагалі	рос укр не говорить взагалі, думає що говорить укр
8	рос укр не говорить взагалі	рос (новий), мама думає почати “одна людина - одна мова”
9	рос укр не говорить взагалі	рос укр не говорить взагалі

Розмовні клуби української мови “Розмовляю”

1. Клуб в бібліохабах
 - a. 6 реконструйованих бібліотек в різних районах Києва
 - b. щотижня (субота, неділя) з 11:00 до 14:00
 - c. актуальні теми (матеріали для розвитку мовлення, безпека дітей в Інтернеті, готовність дитини до школи, дитячі гуртки, ...)
2. Зустрічі з директорами, викладачами садочків
 - a. Поділ 5 (120, 162, 307, 140, 676)
 - b. Троєщина 6 (767, 690, 752, 769, 83, 781)
 - c. Надрукували 2 буклети для батьків: дні практики мови, розмовні клуби
3. Перші клуби 15,16.01 На Подолі, Троєщині

Лист міністерства освіти та науки 24.12.2021

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Директорат дошкільної, шкільної, позашкільної та інклюзивної освіти
пр. Перемоги, 10 м. Київ, 01135, тел.(044)481-47-58, факс (044)481-32-87, e-mail: dpa@mon.gov.ua

Департаменти (управління) освіти і науки
обласних, Київської міської державних
адміністрацій

Заклади дошкільної освіти

Щодо популяризації української мови
в сім'ях, які мають дітей дошкільного віку

До Міністерства освіти і науки України звернулися представники батьківської громадськості з міста Києва, які розповіли про цікавий досвід роботи, спрямованої на сприяння створенню україномовного середовища в сім'ях вихованців закладів дошкільної освіти. Короткий опис досвіду додається.

Надсилається у порядку інформування та можливого використання в роботі закладів дошкільної освіти з батьками, зокрема в рамках реалізації Стратегії популяризації української мови до 2030 року «Сильна мова – успішна держава», схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 липня 2019 р. № 596-р (зі змінами).

Додаток: 1 л арк.

Начальник Головного управління
загальної середньої та дошкільної освіти

Ю. Г. Кононенко

Додаток

Ідея запропонованої батьками ініціативи – прищеплення дітям та їх батькам любові до України, до народних українських традицій, поваги до державної мови, бажання ополити нею та спілкуватись українською мовою в повсякденному житті.

Проблема, з якою стикнулись батьки, полягала в тому, що значна частина дітей в групі постійно розмовляють вдома російською мовою. Спілкування з їхніми батьками показало, що вони очікують, що діти навчатимуться розмовляти українською мовою в садочку. Однак, досвід показує, що таке навчання без активної мовленнєвої практики в умовах родинного виховання діє не ефективно, і українська мова дітей стає пасивною, а не продуктивною.

Спостереження вихователів та батьків за дітьми показали, що діти завчають українською одно-, двослівні відповіді на запитання вихователів («Яка це фігура?» – «Трикутник», «Назвіть цей колір» – «Червоний»), що робить використання української мови формальним, у дітей не формуються навички активної комунікації українською, побудови зв'язних речень українською в неформальних ситуаціях. Про низький рівень культури володіння українською мовою свідчить те, що діти майже не утворюють нових слів, словосполучень, мемів, смішних фраз, не повторюють один за одним звуків, майже не грають у мовні ігри, хоча гра з голосом та звуками, звукоімітація – природна дитяча поведінка в цьому віці; ситуація постійного перебування в звучанні двох (фонетично та лексично доволі близьких) мов, коли є мова навчання (українська) і «домашня» мова (російська) призводить до того, що як у україномовних, так і у російськомовних дітей мова взаємної комунікації спрощується до слів, що найбільш схоже звучать обома мовами, при цьому обидві мови спрощуються, у дітей формується досить обмежений словниковий запас. Не використовуються питомо українські або «цікаві», «нестандартні» слова та словосполучення. Це може послитися в майбутньому, коли вже школярі та дорослі люди говорять про те, що їм важко знаходити потрібні слова українською або вони соромляться «некрасивості» або «невизначеності» своєї мови і тому продовжують щоденно розмовляти російською, хоча українською можуть володіти на достатньому для повсякденних розмов рівні.

Однією з головних причин описаних вище проблем є брак (або повна відсутність) активної україномовної практики у дітей у родині та в неформальних життєвих ситуаціях (на вулиці, з друзями тощо).

Міжнародний досвід навчання дітей мови і мовлення в умовах білінгвізму засвідчує, що без створення мовного середовища опанування мовою відбувається лише на пасивному рівні; для активного та продуктивного використання мови і розвитку мовленнєво-комунікативних навичок необхідна значна кількість та якість почутого мовою, що вивчається, із зануренням у мовне середовище.

Враховуючи ці спостереження, батьки разом з вихователями садочка

запропонували іншим батькам впровадити в родині щотижневі «дні практики української мови» (вирішили розпочати з одного дня на тиждень з поступовим збільшенням кількості таких днів).

Вихователі просили батьків протягом цих днів з ранку до вечора спілкуватися з дітьми українською, підтримувати намагання дітей говорити українською мовою в домашньому комфортному середовищі, на вулиці, ігрових майданчиках, зустрічах з іншими дітьми, щоб українська ставала мовою їх повсякденного життя; батьків також попросили для досягнення збалансованого білінгвізму впроваджувати на постійній основі в сім'ях принцип «одні з батьків – одна мова» (наприклад, мати спілкується з дітьми постійно українською, а тато – російською, або навпаки); вихователі попросили батьків та дітей в ці дні дивитися мультфільми, youtube, слухати музику, читати книжки також українською; у ці дні вихователі ненав'язливо виправляють дітей, коли вони говорять щось російською вихователям або іншим дітям («А ти знаєш, як це буде українською?», «А можеш повторити те, що ти сказав, українською?», «Пам'ятаєш, що у нас сьогодні день української мови?» тощо); в ці дні вихователі нагадують дітям, що основною мовою взаємного спілкування в Україні є українська (нею можуть порозумітись між собою діти з різних сімей незалежно від своєї домашньої мови (російської, вірменської, грузинської, угорської та інших), в ці дні до садочка можна запросити цікавих дорослих людей (письменників, спортсменів, бізнесменів – батьків дітей), які розповіли б про свій досвід спілкування українською мовою.

Всі батьки сприйняли цю ініціативу позитивно або нейтрально, негативного ставлення не було. Це підтверджує, що батьки хочуть, щоб їхні діти більше використовували українську мову.

Після двох місяців впровадження ініціативи батьки з вихователями вже бачили перші позитивні результати: майже всі батьки намагаються розмовляти з дітьми українською мовою, що покращує мову як дітей, так і батьків. У родинях почали впроваджувати принципи «одні з батьків – одна мова»; діти інколи почали самі нагадувати батькам, що в цей день треба говорити українською, тобто вони починають самі шукати ефективні мовні практики; дітям стало простіше говорити між собою українською. У садочку починає поступово формуватися україномовне середовище.

Деякі батьки після впровадження днів української мови сказали, що самі думали про те, щоб більше з дітьми говорити українською, але не наважувались, а прохання вихователів їх надихнуло.

20	1	2	3	4	05.03 (1002348)	04.03 (1002348)
----	---	---	---	---	-----------------	-----------------

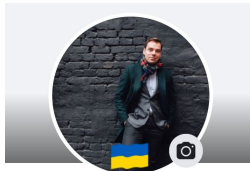
Алгоритм дій для впровадження “сімейної практики української мови” в вашому садочку, школі

#	Крок	Хто робить?
1	Організуйте зустріч з директором, методистом, вихователями садка	Батьки
2	На зустрічі опишіть проблему відсутності або сильної обмеженості україномовного середовища для дитини / дітей (наведіть аргументи зі слайдів 6-36)	Батьки
3	Проведіть коротке анонімне опитування мовної ситуації (мова вдома, рівень володіння українською і т.д.) дітей в вашому садочку (початкова діагностика)	Вихователі через батьківські вайбер-групи
4	Перешліть методичні матеріали вихователям	Батьки
5	Розіслати методичні матеріали всім батькам	Вихователі через батьківські вайбер-групи
6	Систематичний зворотній зв'язок щодо мовних компетенцій дитини, рекомендації щодо впровадження сімейної практики укр. мови	Вихователі індивідуально з кожною родиною
7	Розіслати розклад розмовних клубів, представити як корисну практику для батьків та дітей	Вихователі через батьківські вайбер-групи, індивідуально

За 5 днів вже є 9 садочків та шкіл, де хочуть активно впроваджувати проект

План роботи_Контакти ☆ 📁 ☁		
Файл Змінити Вигляд Вставити Формат Дані Інструменти Розширення Довідка Шийно з		
100% грн. % .0 .00 123 За умовча... 10 B I S A 🔍 📄 ⋮		
B16	fx	- додати оцінювання мовного середовищ в регулярні аудити закладів освіти
	A	B
1	№	Активність
2	1	- написати в журнал "Дошкільне виховання"
3	2	- впровадити "Сімейну практику укр мови" в "Dolonkii Club", "Лісова школа" Боярка
4	3	- впровадити "Сімейну практику укр мови" в "Наша школа"
5	4	- впровадити "Сімейну практику укр мови" в садочку №30 на Оболоні
6	5	- зробити алгоритм дій для Івана Богданова в садочках Чернігова
7	6	- впровадити "Сімейну практику укр мови" в садочку №147 Києва - впровадити "Сімейну практику укр мови" в альтернативній школі
8	7	- впровадити оцінювання мовного середовища в ECERS-3 (МОН)
9	8	- написати статтю в журнал https://nus.org.ua/
10	9	- впровадити "Сімейну практику укр мови" в інклюзивному садочку, виступити на батьківському клубі - впровадити "Сімейну практику укр мови" в альтернативній школі
11	10	- запустити соціолінгвістичні дослідження в садочках Києва - запустити оцінювання мовлення Expressive Vocabulary Test (EVT-3), Peabody Picture Vocabulary Test (PPVT)
12	11	- видати методичні рекомендації для викладачів садочків
13	12	- впровадити "Сімейну практику укр мови" в школі №243 Києва
14	13	- впровадити "Сімейну практику укр мови" в школі №119 Троєщина

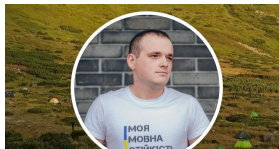
Нам в команду потрібні люди !!!

Andriy Kovalyov

Наталка Федченко

Руслан Творецький

Щур Оксана

- Керівник проекту
- Модератори розмовних клубів (всі райони Києва)
- Менеджери впровадження проєкту, взаємодії з батьками, садочками, школами (30, 147, 199, ...)

Андрій Ковальов

+38 (067) 564-25-89

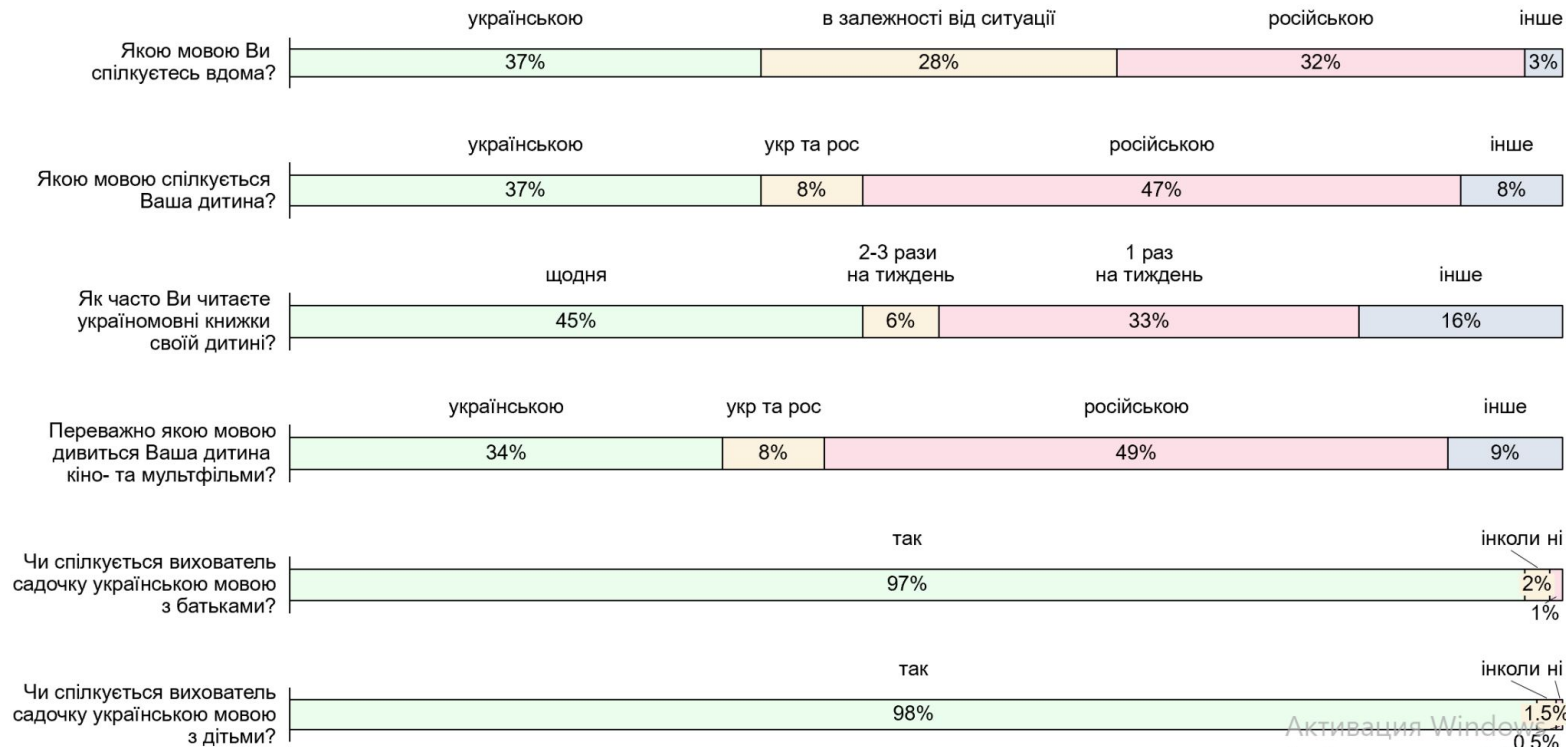
<https://www.facebook.com/andriy.kovalyov.5>

andriy.kovalyov@gmail.com

Зміст

- I. Опис проблеми
- II. Досвід впровадження проектів “Дні сімейної практики української мови”, “Розмовні клуби української мови”
- III. Результати соціологічного дослідження**
- IV. Наступні кроки

Опитування департаменту освіти Києва, 5.01-12.01.2022 (20 562 респондентів)

Важливі висновки:

- 37% дітей розмовляють вдома українською, однак на вулиці і в закладах освіти ми не спостерігаємо 3-4 дітей з 10 що розмовляють між собою та з іншими українською. Отже, мовне середовище з домінуючою російською зрусіфіковує україномовних дітей
- те, що вихователі на 98% розмовляють з дітьми українською не зменшує темпів їх (дітей) русифікації в соціумі

Опитування "Особливості дитячої комунікації в мультилінгвальному суспільстві" - 26.11-09.12.2021

30 питань, опитування анонімно

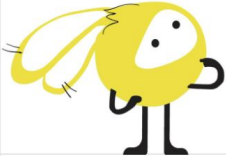
Olha Shevchuk-Kliuzheva
26 листопада 2021 р. · 🌐

Українське мовлення дошкільнят 🧒

Нещодавно до мене звернувся небайдужий батько маленького хлопчика, який дуже хоче, щоб його українськомовна дитина перебувала в комфортному мовному середовищі, повноцінно практикувала навички говоріння в дитячому колективі. Натхненний Ініціатива "Навчай українською", батько намагається донести керівникам столичних дошкільних закладів освіти важливість формування мовної стійкості у дітей, соціалізація яких відбувається у неодномовному суспільстві... [Показати більше...](#)

Особливості дитячої комунікації в мультилінгвальному суспільстві

ОПИТУВАННЯ ДЛЯ БАТЬКІВ ДОШКІЛЬНЯТ

Особливості дитячої комунікації в мультилінгвальному суспільстві

(Анонімно соціолінгвістичне опитування для батьків дітей дошкільного віку. Всі зібрані дані будуть використані лише в узагальненому вигляді для дослідження.)

 andriy.kovalyov@gmail.com (не зв'язано)
[Змінити обліковий запис](#)

*Обов'язкове поле

Вкажіть, будь ласка, Ваш вік: *

Ваша відповідь

Ваша стать: *

- ☐ чоловіча
- ☐ жіноча
- ☐ Інше: _____

Етнічна приналежність: *

- ☐ українець / українка;
- ☐ представник / представниця іншої національної меншини;
- ☐ Інше: _____

Місце Вашого народження: *

Ваша відповідь

Місце Вашого проживання: *

Українська мова для Вас - це: *

- ☐ рідна мова (мова родинного спілкування);
- ☐ друга рідна мова (мова, що засвоювалася паралельно з рідною);
- ☐ державна мова (мова офіційної комунікації);
- ☐ важко відповісти;
- ☐ Інше: _____

Чи переходите Ви з однієї мови на іншу під час щоденної комунікації (у побуті): *

- ☐ так;
- ☐ ні;
- ☐ ніколи;
- ☐ інколи;
- ☐ залежить від ситуації спілкування;
- ☐ важко відповісти;
- ☐ Інше: _____

Чи важлива для Вас мова спілкування на побутовому рівні: *

- ☐ так, для мене це принципове питання;
- ☐ ні;
- ☐ залежить від ситуації та учасників спілкування;
- ☐ важко відповісти;
- ☐ Інше: _____

Мова Вашого родинного спілкування: *

- ☐ українська;
- ☐ російська;
- ☐ переважно українська;

<https://www.facebook.com/groups/rozmova/>

Ваш вік, вік дітей (Київ, N = 96)

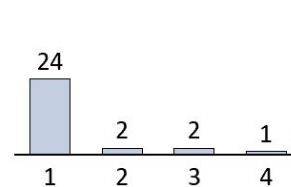
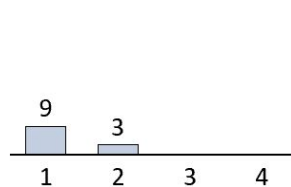
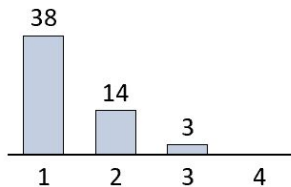
Вік
респондентів

(розподіл
кількості
респондентів за
віком)

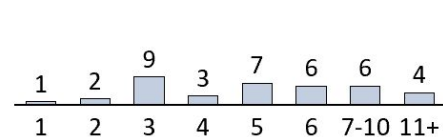
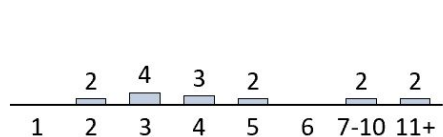
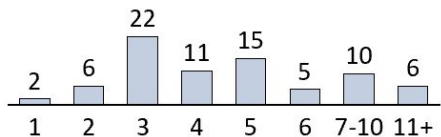
Дітей в
родині

(розподіл
кількості родин за
кількістю дітей)

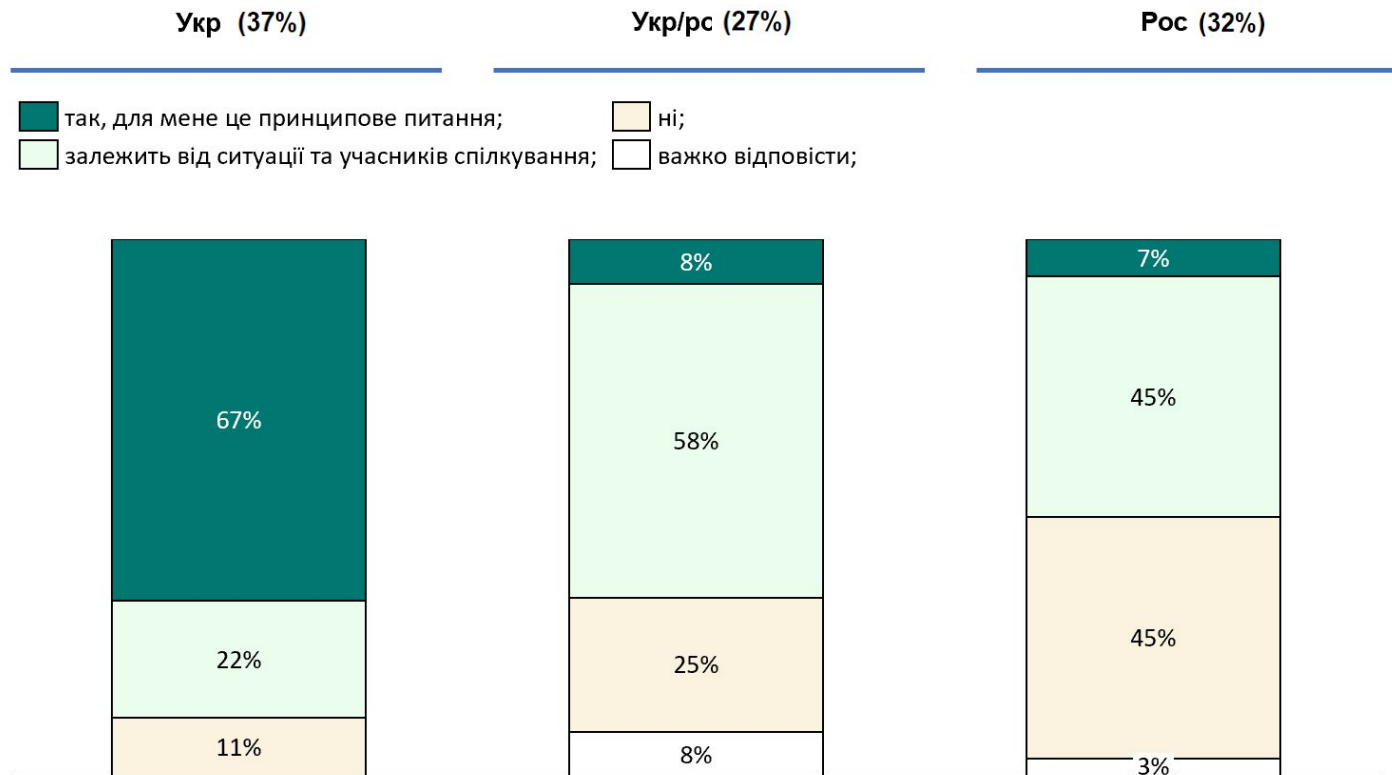

Вік дітей

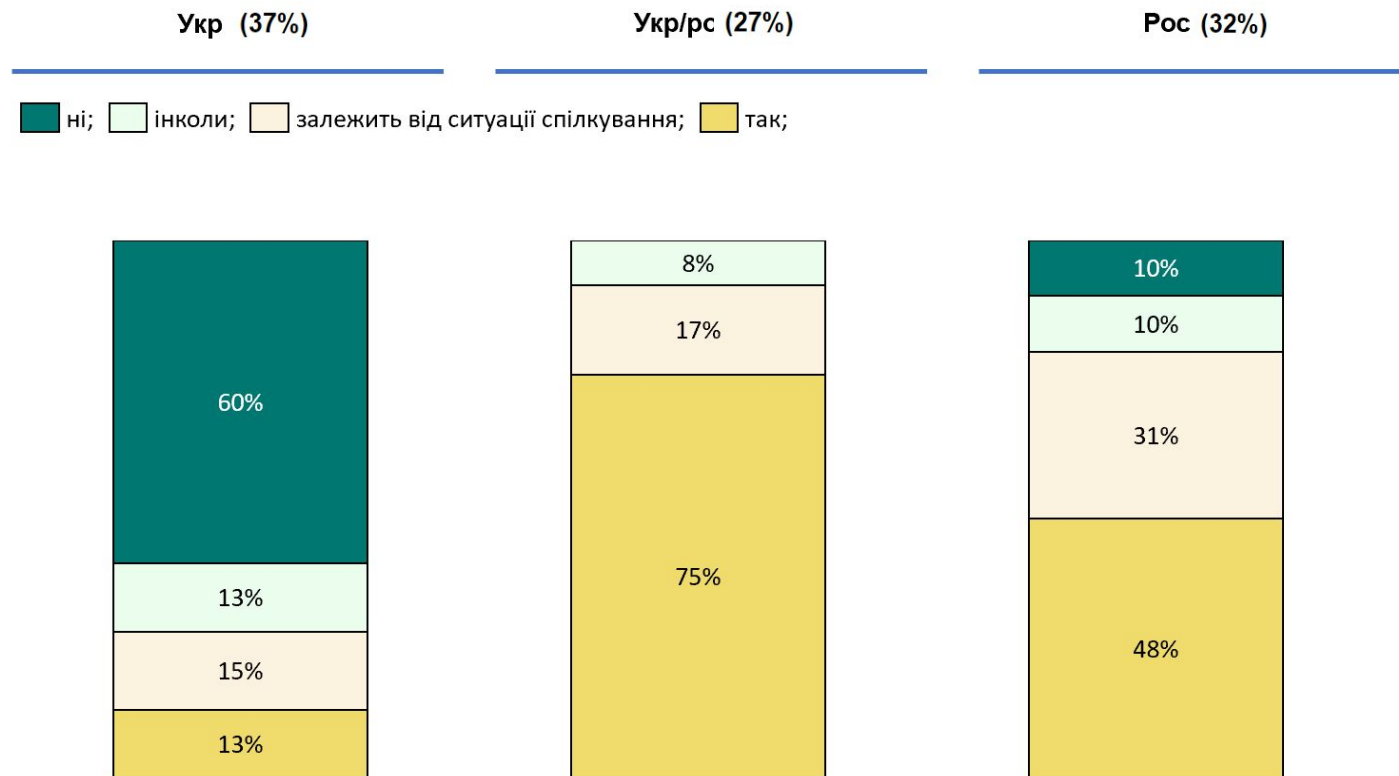
(розподіл кількості
дітей за віком)

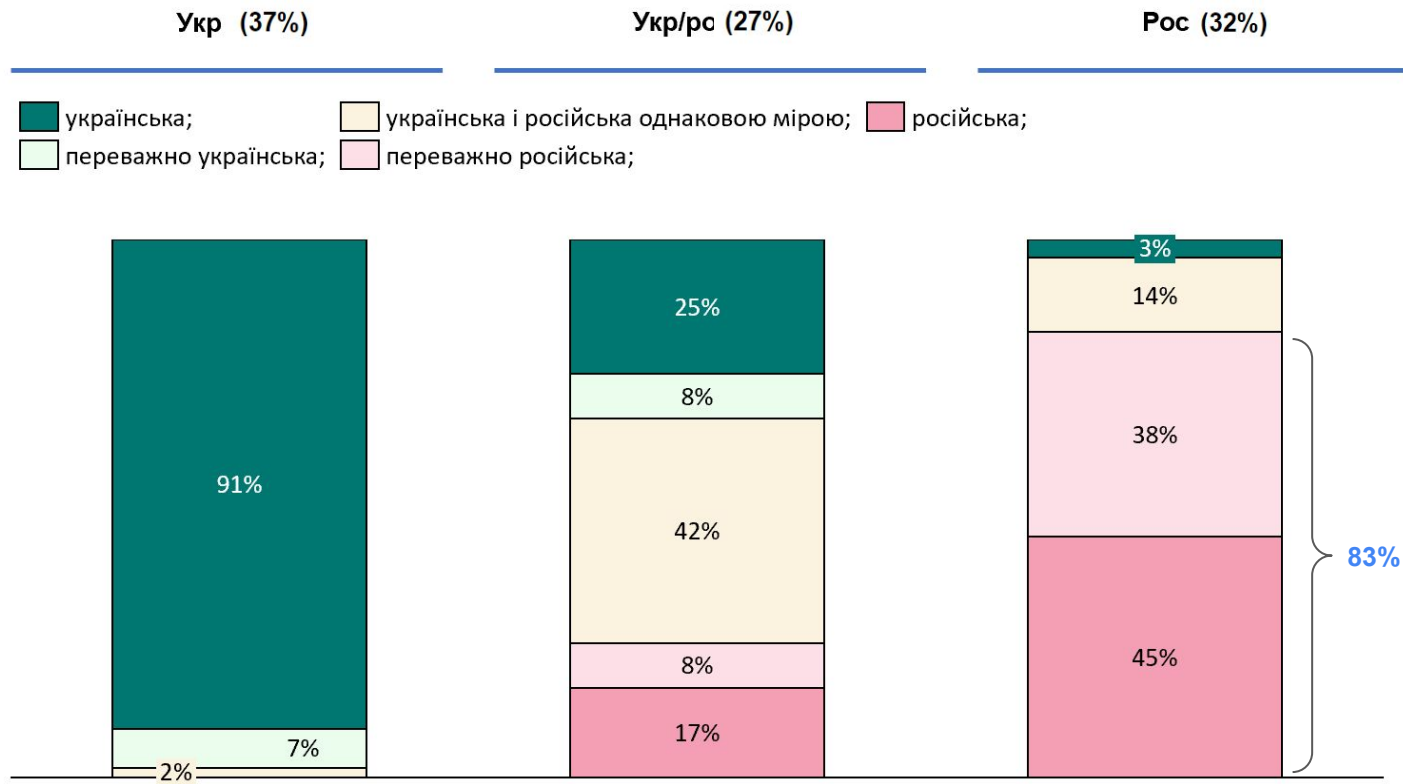
“Чи важлива для Вас мова спілкування на побутовому рівні:” (Київ, N = 96)

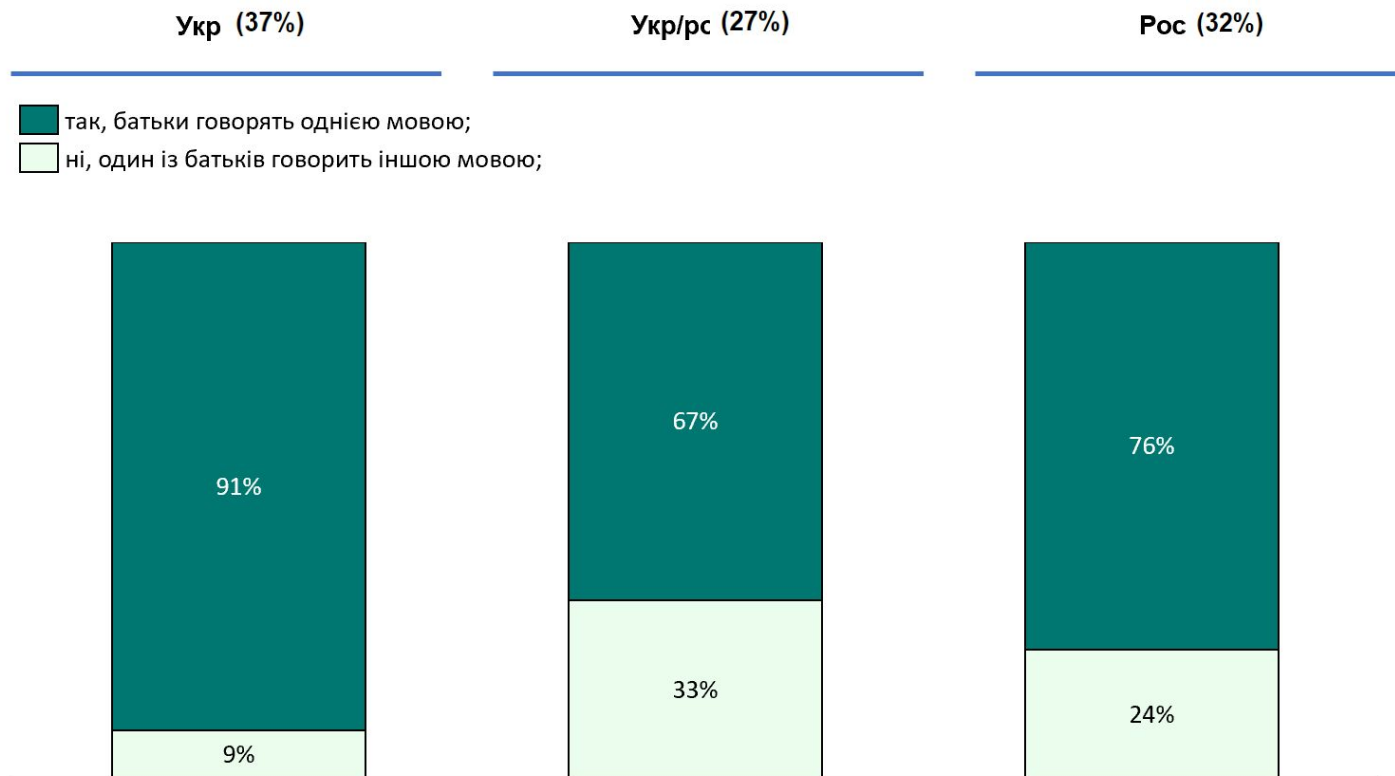
**“Чи переходите Ви з однієї мови на іншу під час щоденної комунікації (у побуті):”
(Київ, N = 96)**

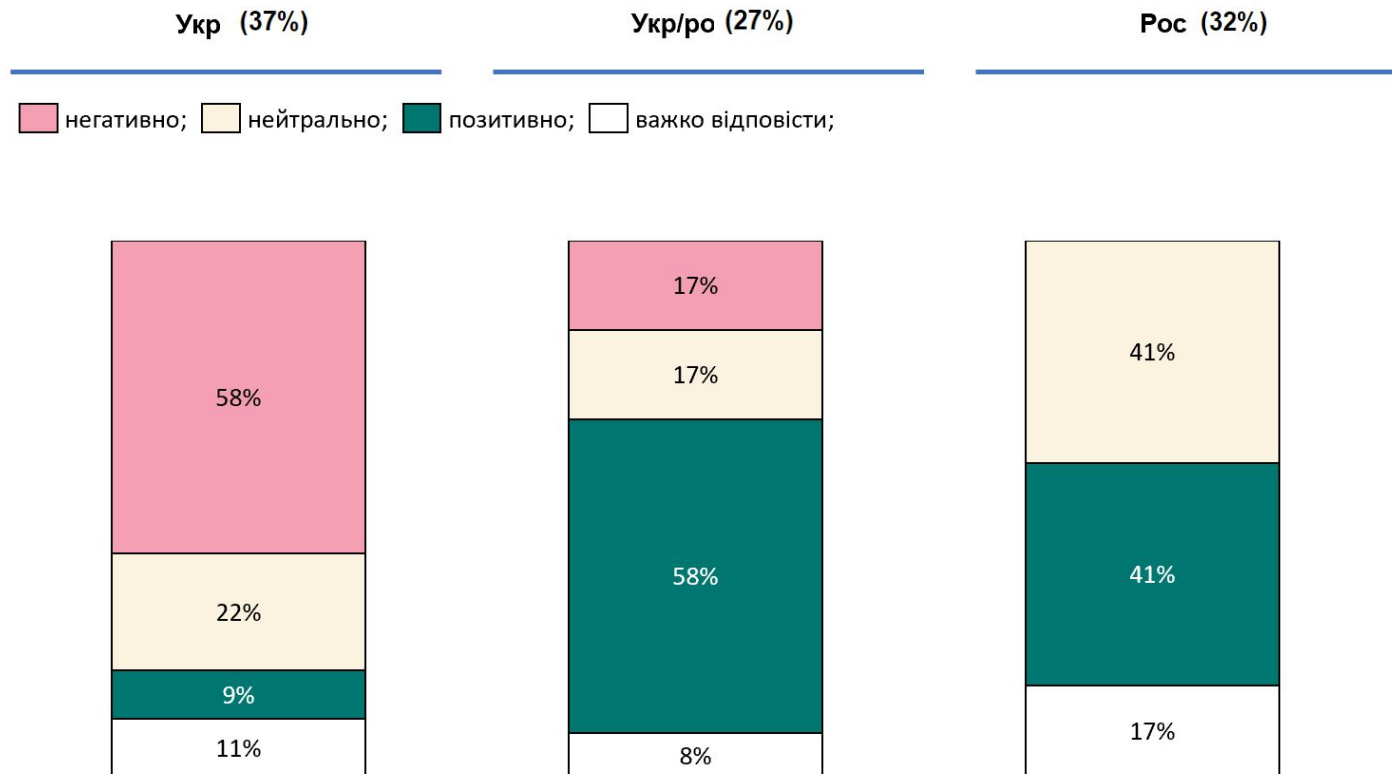
“Мова, якою Ви спілкуєтеся зі своєю дитиною (дітьми):” (Київ, N = 96)

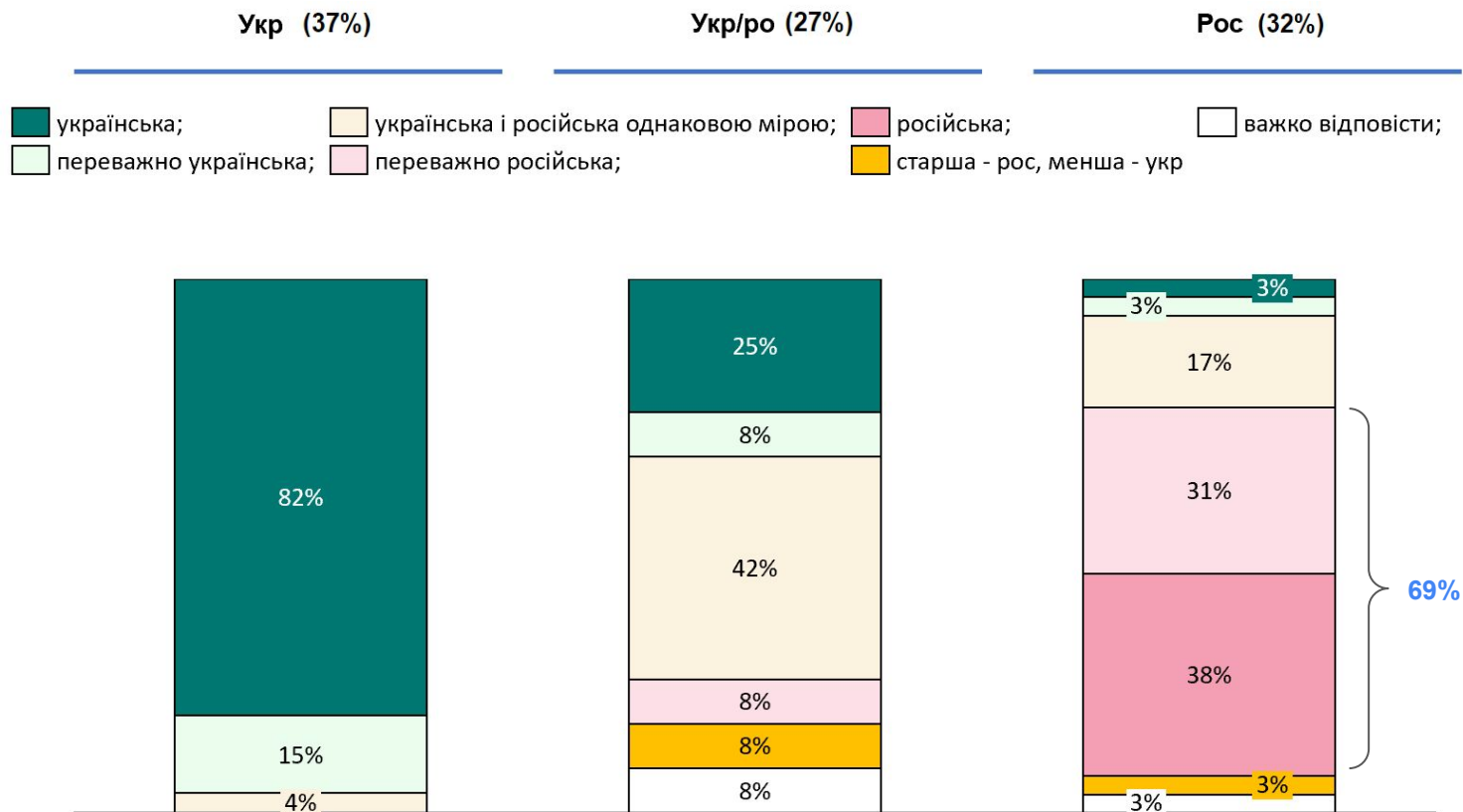
“Чи однаковою мовою говорять батьки з дитиною (дітьми):” (Київ, N = 96)

“Як ви ставитеся до українсько-російської двомовності:” (Київ, N = 96)

“Основна мова спілкування для Вашої дитини (дітей):” (Київ, N = 96)

“Як говорить Ваша дитина (діти) українською мовою?” (Київ, N = 96)

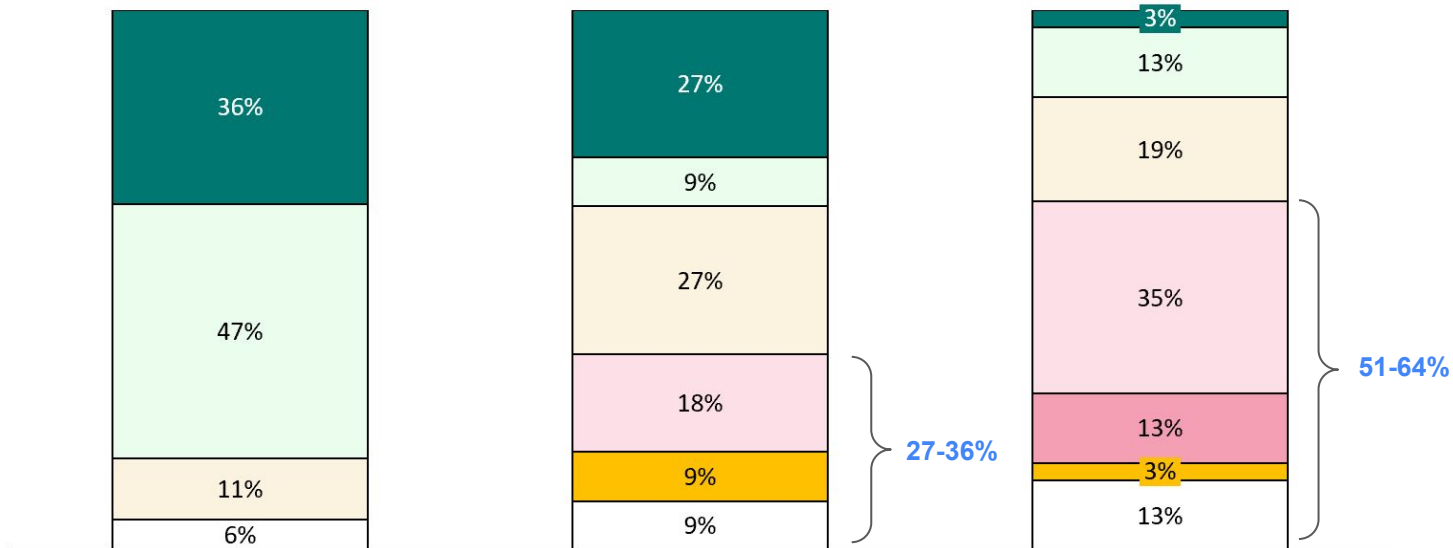
Основна мова вдома - **Укр (37%)**

Укр/рс (27%)

Рос (32%)

відмінно;
 задовільно;
 взагалі не говорить
 важко відповісти;

добре;
 незадовільно;
 старша - погано, менша - добре

“Як говорить Ваша дитина (діти) російською мовою?” (Київ, N = 96)

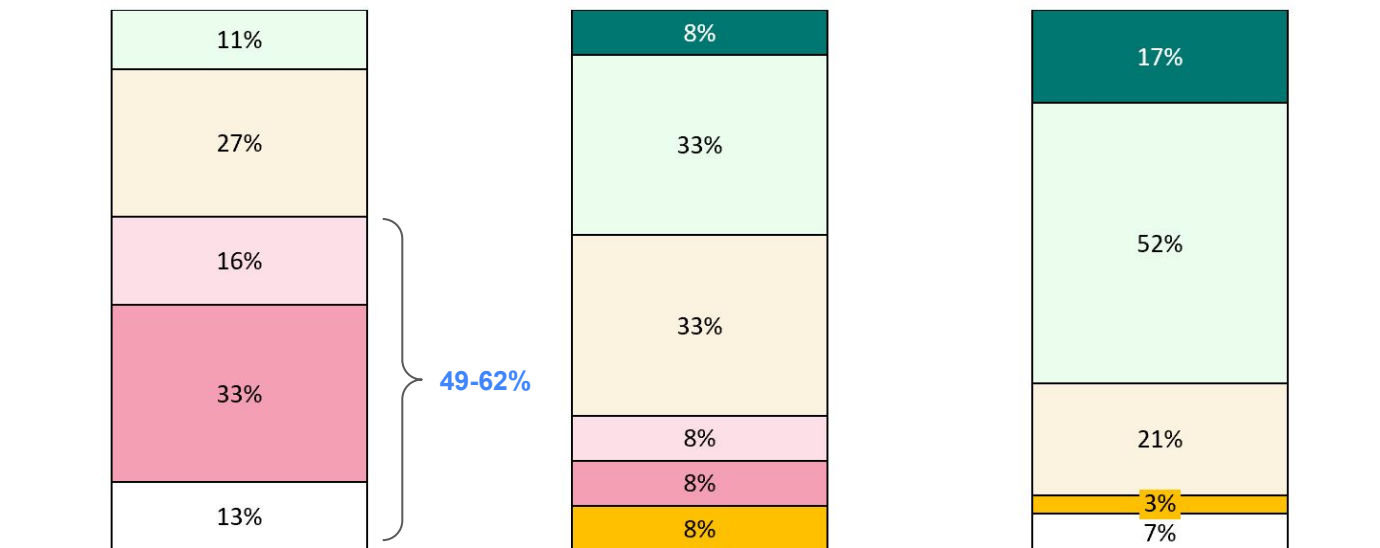
Укр (37%)

Укр/рл (27%)

Рос (32%)

відмінно;
 задовільно;
 взагалі не говорить;
 важко відповісти;

добре;
 незадовільно;
 старша - добре, менша - погано

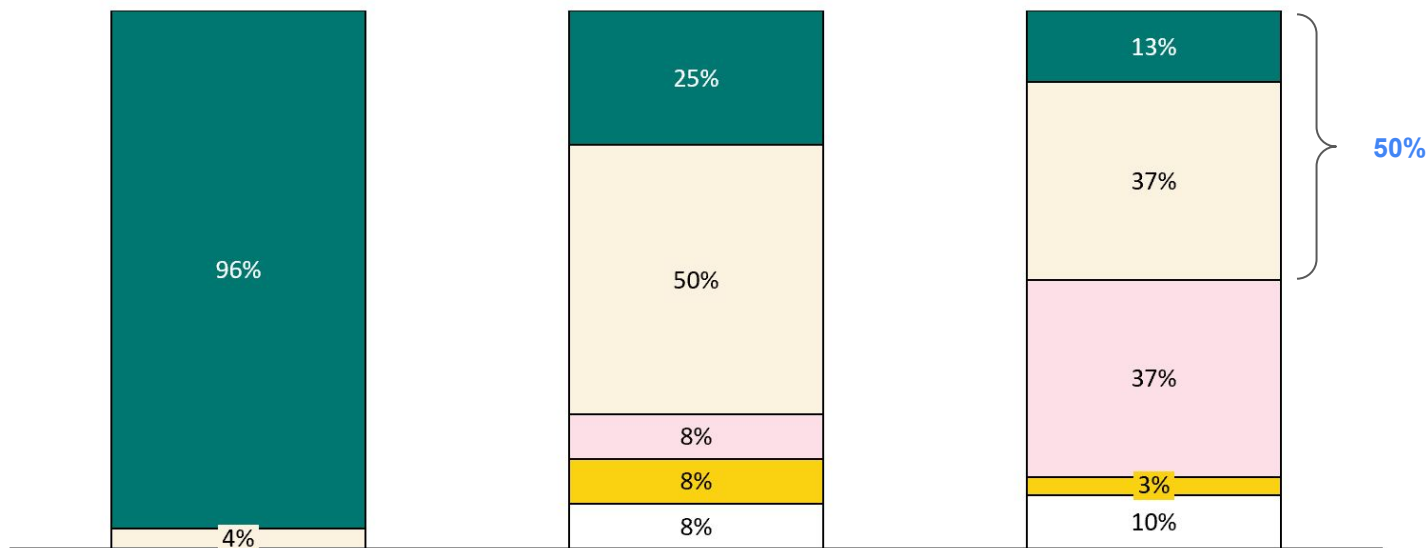
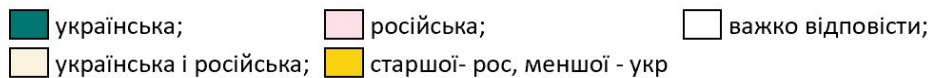

“Якою є рідна мова Вашої дитини (дітей)?” (Київ, N = 96)

Основна мова вдома - **Укр (37%)**

Укр/рос (27%)

Рос (32%)

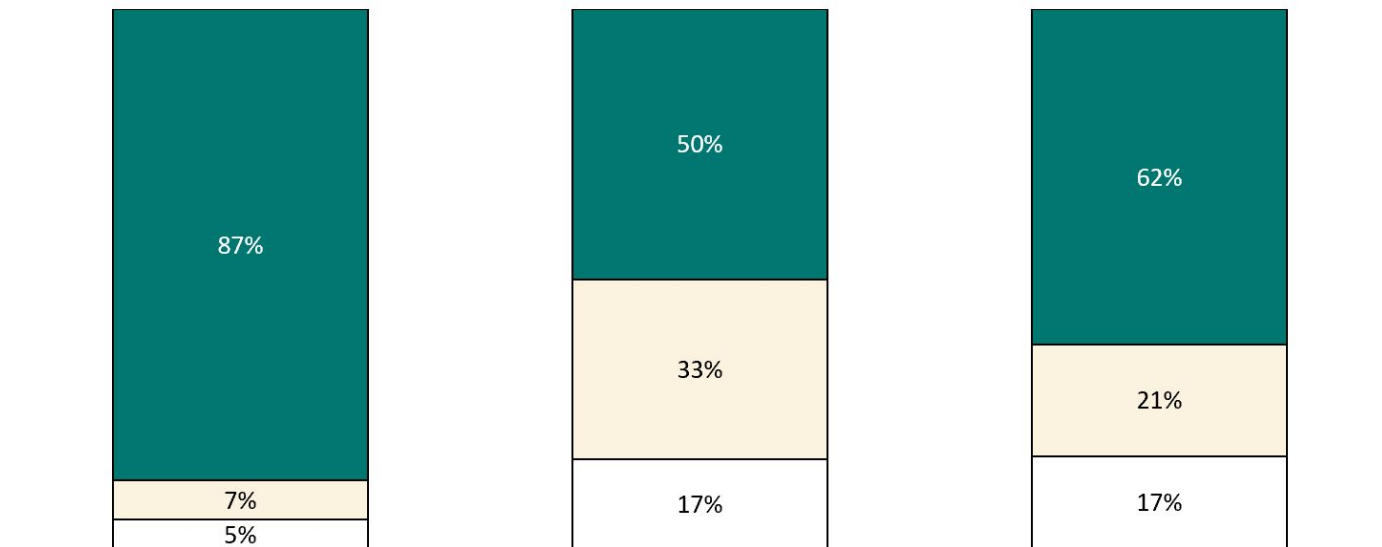
**“Чи замислювалися Ви над стратегією мовного виховання своєї дитини (дітей):”
(Київ, N = 96)**

Укр (37%)

Укр/рос (27%)

Рос (32%)

■ так; ■ ні (це питання не на часі); □ важко відповісти;

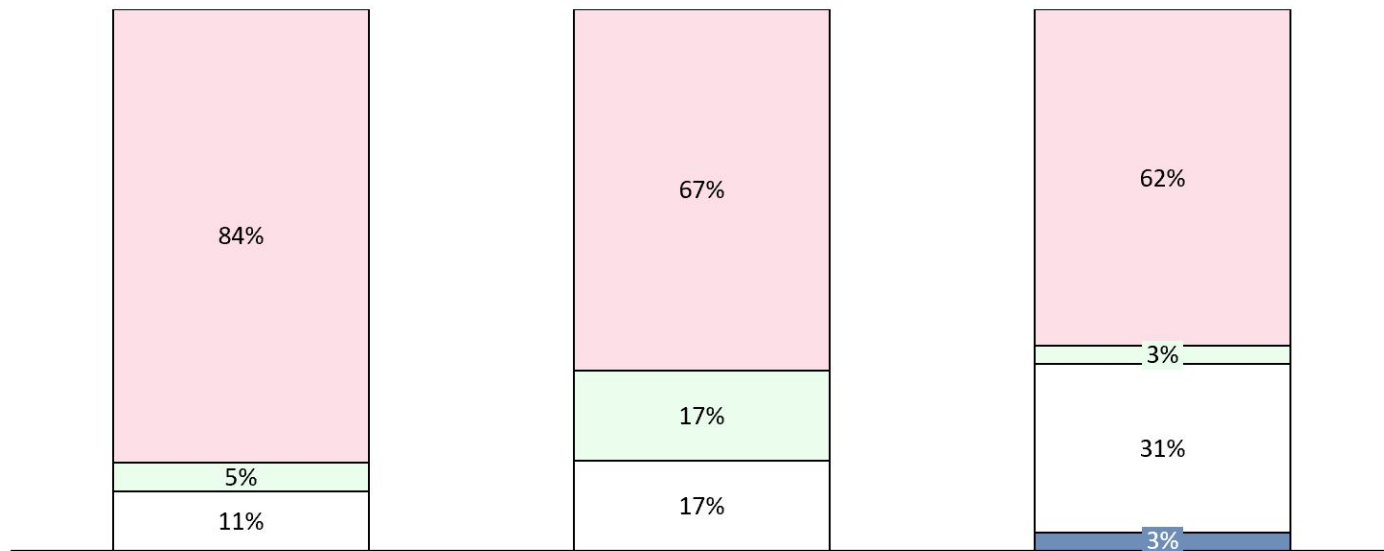
“Чи помічаєте Ви помилки в українському мовленні своєї дитини під впливом російської мови (російські слова, невластиві українській мові граматичні конструкції):” (Київ, N = 96)

Укр (37%)

Укр/рос (27%)

Рос (32%)

так; ні; важко відповісти; Помилки в рос. мові під впливом укр

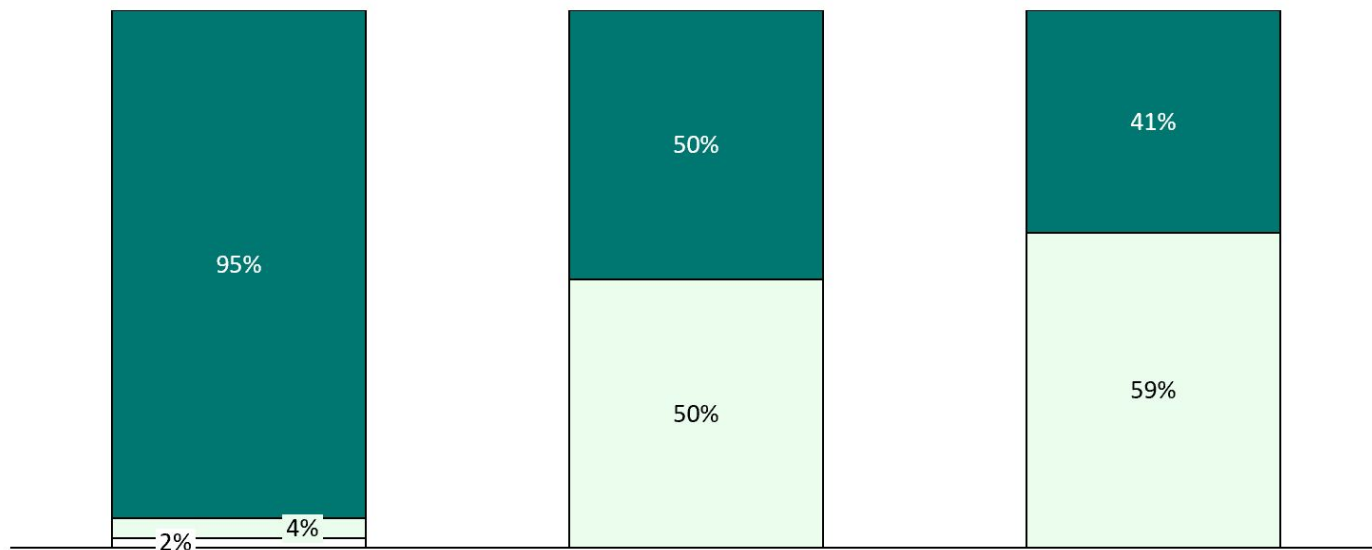
“Мова спілкування у навчальному закладі, який відвідує Ваша дитина (діти), для Вас має значення:” (Київ, N = 96)

Укр (37%)

Укр/ро (27%)

Рос (32%)

■ так; ■ ні (головне - особистість вихователя); □ важко відповісти;

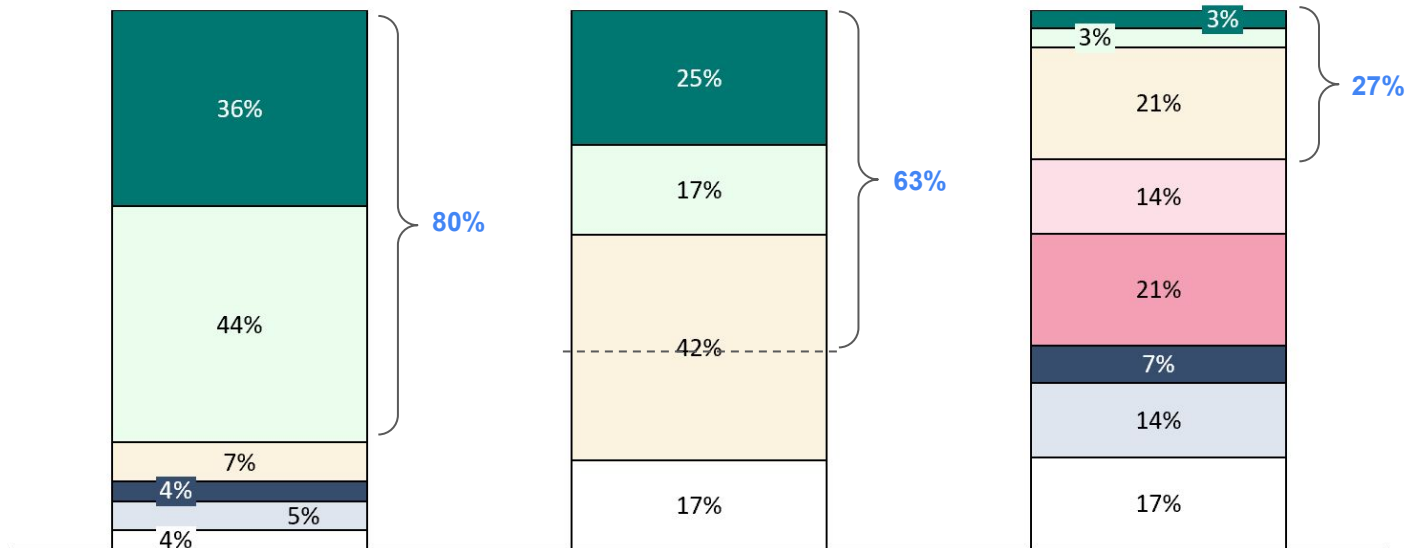
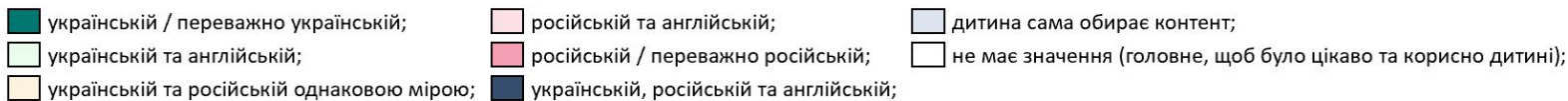

**“Якщо Ви обираєте розважальний та навчальний контент для своєї дитини (книжки, мультики, навчальні відео, мобільні додатки), то якій мові віддасте перевагу:”
(Київ, N = 96)**

Укр (37%)

Укр/рос (27%)

Рос (32%)

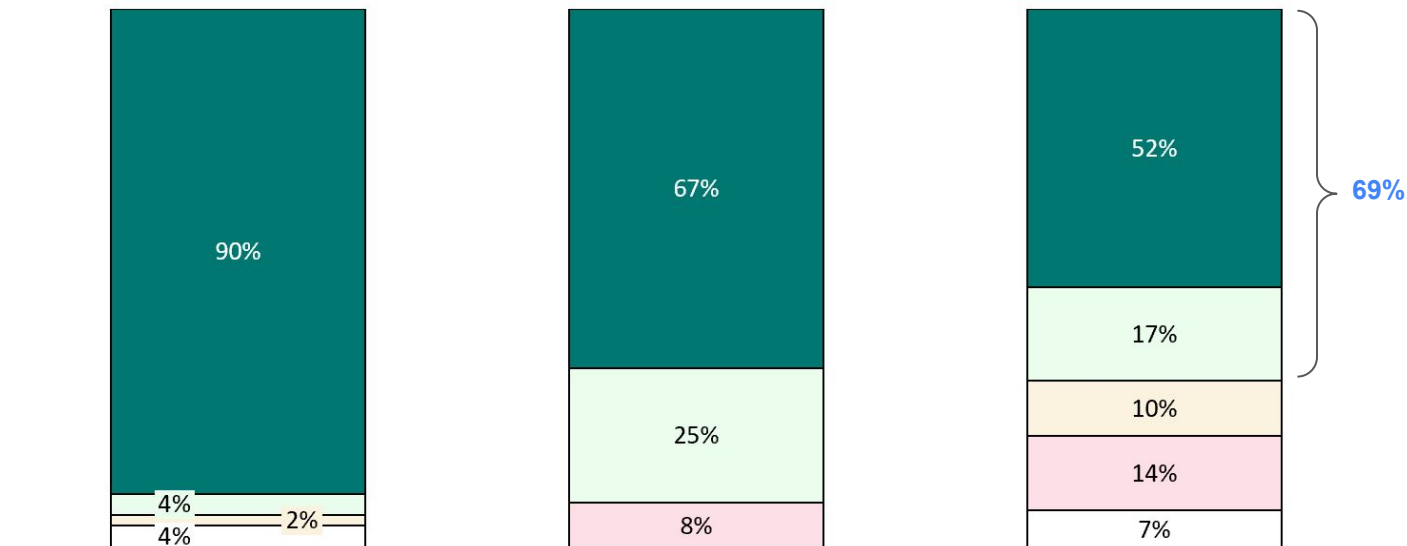
**“Чи готові Ви змінювати власну мовленнєву поведінку, якщо це буде потрібно для покращення знань та рівня володіння українською мовою Вашої дитини (дітей):”
(Київ, N = 96)**

Основна мова вдома - **Укр (37%)**

Укр/рос (27%)

Рос (32%)

так;
 так, але мені бракує часу / знань / досвіду;
 ні (цим мають займатися працівники закладів освіти);
 ні (мені важко змінювати своє мовлення);
 важко відповісти;

Фокус групи батьків, 2017

Ірина: “Ситуация, что касается языка на сегодняшний день, меня, в принципе, устраивает, если это не касемо каких-то там политических заварушек или отдельных личностей, которых что-то не устраивает в их языке. Она меня устраивает. Детей у меня пока нет. Я буду отдавать своего ребенка в украиноязычную школу. **І якщо потрібно буде для того, щоб вона найкраще знала українську, я буду розмовляти вдома з нею українською.** Але я дуже хочу, щоб вона знала і російську, і українську, і ще англійську”.

(Із фокус-групового опитування, м. Одеса, 18 – 35 років, 2017)

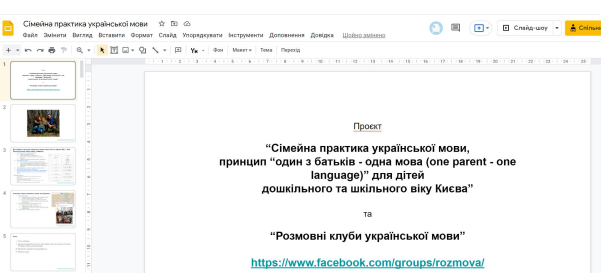
дисертація “Мовна ситуація в українській шкільній освіті на початку 21 століття”,
Оксана Данилевська, 2020

Зміст

- I. Опис проблеми
- II. Досвід впровадження проектів “Дні сімейної практики української мови”, “Розмовні клуби української мови”
- III. Результати соціологічного дослідження
- IV. Наступні кроки**

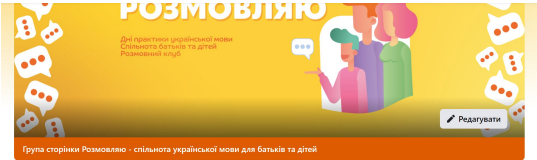
Матеріали для педагогів та батьків

презентація

<https://docs.google.com/presentation/d/1GXYhujmM4BFYbIGveL73iL4OqGPvLfoVT9IW7TrjAWs>

спільнота

Спільнота української мови для батьків та дітей

☎ Загальнодоступна група - 81 учасників

Про групу **Обговорення** Події Медіа Люди

Придбаєш(а)...

Запросити

методичні рекомендації

Чому важлива сімейна практика української мови.
Поради вчителям та батькам.

Допнечайтесь до опітьностей української мови для батьків та дітей
<https://www.facebook.com/groups/rozmoval/>

1. Мовлення дітей активно формується до 8-10 років, коли дитина йде до школи рідна мова (одна або декілька) вже сформовані, інші мови дитина буде вивчати "поверх" рідних мов. В період з 1.5 до 3 років активно формування збалансованого українсько-російського, українсько-англійського або іншого білінгвізму за умови, що дитина буде чути 2 мови вдома, в садочку, в інших обставинах приблизно в рівних пропорціях (50% на 50%).
2. 60-70% 6-7 річних дітей в Києві, що йдуть до першого класу не можуть зв'язно та розгорнуто відповісти на запитання українською мовою. 50-60% батьків дітей дошкільного віку, основною мовою яких вдома є російська, вважають, що їх діти знають українську "неадекватно" або "важко не знають".
3. Розуміння мови на слух та продукування висловлювань - є різними процесами. Це відомо всім, хто вивчав іноземні мови та проходить через етап "читати можу, на слух розумію, сказати нічого не можу". Слова ситуація повторюється з українською мовою в садочках, діти можуть розуміти окремі слова та речення на слух, однак практично нічого не можуть висловити українською.
4. Дослідження (слайд 20) показують, що для досягнення відносно збалансованого рівня білінгвізму дитина повинна чути другу мову (якщо у дитини домінують російська, відповідно - українську) не менше 35% часу кожного дня. При цьому пасивне слухання мультфільмів, читання книжок та слухання "на фоні" розмов викладачів з іншими дітьми є менш ефективними в порівнянні з активною, емоційною взаємодією "один-на-один" з соціально-значущими дорослими (одним з членів родини, викладачем в садочку, тренером на заняттях) 1 з 1.

<https://docs.google.com/document/d/1juyFcmPI24Jc76kbp9pgktCWHTF4fhAmyYlrfxcFBU>

розклад розмовних клубів

Розклад розмовних клубів

Деталі за телефон: (099) 754-61-73
<https://www.facebook.com/groups/rozmoval/>

Зателефонувавши батьки та діти дізнаються про розмовні клуби практично української мови "Розмовляю". Клуби проводяться кожну суботу та неділю з 11:00 по 14:00. Відкритий без попередньої реєстрації. Для дітей ми додатково організовуємо заняття, де вони можуть пограти з сродковими та корисними іграшками, поговорити українською під час гри з дорослими-модераторами та іншими дітьми.

Розклад розмовних клубів:

дн	вт	ср	чт	пт	субота	неділя
ліпень						
24	25	26	27	28	29.01	30.01
					Міжнародний день української мови	Міжнародний день української мови
серпень						
31	1	2	3	4	04.02 (Понеділок)	04.02 (Понеділок)
07	08	09	10	11	11.02 (Понеділок)	11.02 (Понеділок)
14	15	16	17	18	18.02 (Понеділок)	18.02 (Понеділок)
21	22	23	24	25	25.02 (Понеділок)	25.02 (Понеділок)
вересень						
28	1	2	3	4	01.09 (Понеділок)	01.09 (Понеділок)

<https://docs.google.com/document/d/1WFM7fe6dVHm6-p93VTqZ98Q5wsxCszalF-StjTXxrto>

<https://www.facebook.com/groups/rozmoval/>

Пропоновані наступні кроки в 2022 році

#	Напрямок діяльності	Очікувані результати 2022
1	1.1 Регулярне інформування батьків щодо важливості мовного розвитку дітей, днів сімейної практики української мови як перехідного етапу до принципу “одна людина - одна мова” 1.2 Підготовка методичних матеріалів для вихователів (“як розмовляти з батьками”), для батьків на основі практики	50% російськомовних батьків починають впроваджувати дні практики української мови АБО “одна людина - одна мова” 50% дітей в групі використовують українську в іграх, неформальній щоденній комунікації
2	2.1 Вимірювання мовного розвитку (пасивний, активний словниковий запас, граматичні конструкції, метамовне розуміння) дітей до та після 3,6,9,12 місяців від старту (контрольна група - діти з україномовних сімей)	70-80% дітей (3,4 років) на початку будуть мати 30-50% мовного розвитку монолінгвів 50% дітей наздоженуть монолінгвів (90-100% мовного розвитку)
3	3.1 Соціолінгвістичні та психолінгвістичні дослідження та експерименти в пілотних дитячих садках для визначення найкращих практик для створення україномовного середовища 3.2 Підготовка методичних матеріалів для вихователів	- розроблений “стандарт комфортного мовного середовища” з найкращими практиками - впроваджується серія тренінгів для вчителів Києва та інших міст України
4	4.1 Створення спільноти україномовних батьків, основних “впроваджувачів змін” в кожному з садочків. 4.2 Регулярне опитування батьків щодо покращення ситуації з мовним середовищем для розвитку дітей.	- в кожному садочку 20-30 сімей об’єднуються для координації дій щодо впровадження мовного середовища 4 щоквартальних опитування щодо покращення мовного середовища
5	5.1 Формування розуміння у дітей, що в садочках, початковій школі діє правило “практикуємо українську”, педагоги ніколи не переходять на російську 5.2 Формування у дітей мовного етикету (разом з батьками), розуміння, що переходити на українську з україномовними дітьми є соціальною нормою	70-80% російськомовних дітей переходять на українську з вихователями та з україномовними дітьми
6	6.1 Регулярне інформування батьків про розмовні клуби української мови “Розмовляю”	25-30% батьків регулярно відвідують розмовні клуби, формується спільнота підтримки мовної практики

Алгоритм дій для впровадження “сімейної практики української мови” в вашому садочку, школі

#	Крок	Хто робить?
1	Організуйте зустріч з директором, методистом, вихователями садка	Батьки
2	На зустрічі опишіть проблему відсутності або сильної обмеженості україномовного середовища для дитини / дітей (наведіть аргументи зі слайдів 6-36)	Батьки
3	Проведіть коротке анонімне опитування мовної ситуації (мова вдома, рівень володіння українською і т.д.) дітей в вашому садочку (початкова діагностика)	Вихователі через батьківські вайбер-групи
4	Перешліть методичні матеріали вихователям	Батьки
5	Розіслати методичні матеріали всім батькам	Вихователі через батьківські вайбер-групи
6	Систематичний зворотній зв'язок щодо мовних компетенцій дитини, рекомендації щодо впровадження сімейної практики укр. мови	Вихователі індивідуально з кожною родиною
7	Розіслати розклад розмовних клубів, представити як корисну практику для батьків та дітей	Вихователі через батьківські вайбер-групи, індивідуально
8	Попросіть всіх знайомих дорослих та дітей спілкуватися з вашою дитиною українською або переходити на українську	Батьки, Вихователі

Links

1. "Lexical access and competition in bilingual children: The role of proficiency and the lexical similarity of the two languages". 2018 Department of Human Sciences, University of Verona, Department of Psychology, University of Milano, Department of Language and Linguistic Science, University of York. <https://doi.org/10.1016/j.jecp.2018.10.002>
2. "Vocabulary, Metalinguistic Awareness and Language Dominance Among Bilingual Preschool Children". 2018 School of Education at Bar Ilan University, Ramat Gan, Israel, Department of English Literature and Linguistic, Gonda Multidisciplinary Brain Research Center, Bar Ilan University. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.01953>
3. "Reactive and proactive control in bilingual word production: An investigation of influential factors" 2013 State Key Laboratory of Cognitive Neuroscience and Learning & IDG/McGovern Institute for Brain Research, School of Education, University of Cincinnati, Center for Collaboration and Innovation in Brain and Learning Sciences, Beijing Normal University, [10.1016/j.jml.2015.08.004](https://doi.org/10.1016/j.jml.2015.08.004)
4. "Language Dominance and Cognitive Flexibility in French–English Bilingual Children". 2018 Department of Psychology, University of Alberta [10.3389/fpsyg.2018.01697](https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.01697)
5. "Cross-language distance influences receptive vocabulary outcomes of bilingual children". 2019 Department of Languages, Literature and Communication, Utrecht University, Leiden University Centre for Linguistics, <https://doi.org/10.1177/0142723719892794>
6. "Children's agency in language choice: a case study of two Japanese-English bilingual children in London". 2014
7. "A longitudinal analysis of language choice in bilingual children: The role of parental input and interaction". 2011 College of Intercultural Communication, Rikkyo University, Tokyo <https://doi.org/10.1016/j.pragma.2011.03.016>
8. "Japanese English Bilingual Children in Three Different Educational Environments". 2011 University of California, Los Angeles
9. "Effects of input on the early grammatical development of bilingual children". 2010 University of Alberta, Canada, University of Amsterdam, The Netherlands
10. "Habla Con Ellos—Talk to Them: Latinas/Os, Achievement, and the Middle Grades"
11. "The Importance of Language-Learning Environments to Child Language Outcomes". 2019 Department of Pediatrics, School of Medicine, Stanford University
12. "English second-language learners in preschool: Profile effects in their English abilities and the role of home language environment". Department of Linguistics, University of Alberta <https://doi.org/10.1177/0165025414530630>
13. "The Importance of Language, Social, and Behavioral Skills Across Early and Later Childhood as Predictors of Social Competence With Peers"
14. "Home environment and second-language acquisition: the importance of family capital"

Appendix

Збалансований білінгвізм. Equally proficient in:

- vocabulary
- grammar
- speaking
- writing
- listening
- reading

Literature

#	Author	Study	Results
1	Miesel (2007), “Applied Psycholinguistics”	“The weaker language in early child bilingualism: Acquiring a first language as a second language?”	- exposure to the primary linguistic data must not only happen during the appropriate developmental phases (1-6 years) but it must also reach a certain threshold -
2	Jeanine Treffers-Daller (2019) Annual Reviews of linguistics	“What Defines Language Dominance in Bilinguals”	- 20% input is not enough to develop the heritage language as a strong language - Not only the quantity but also the quality of the input that matters

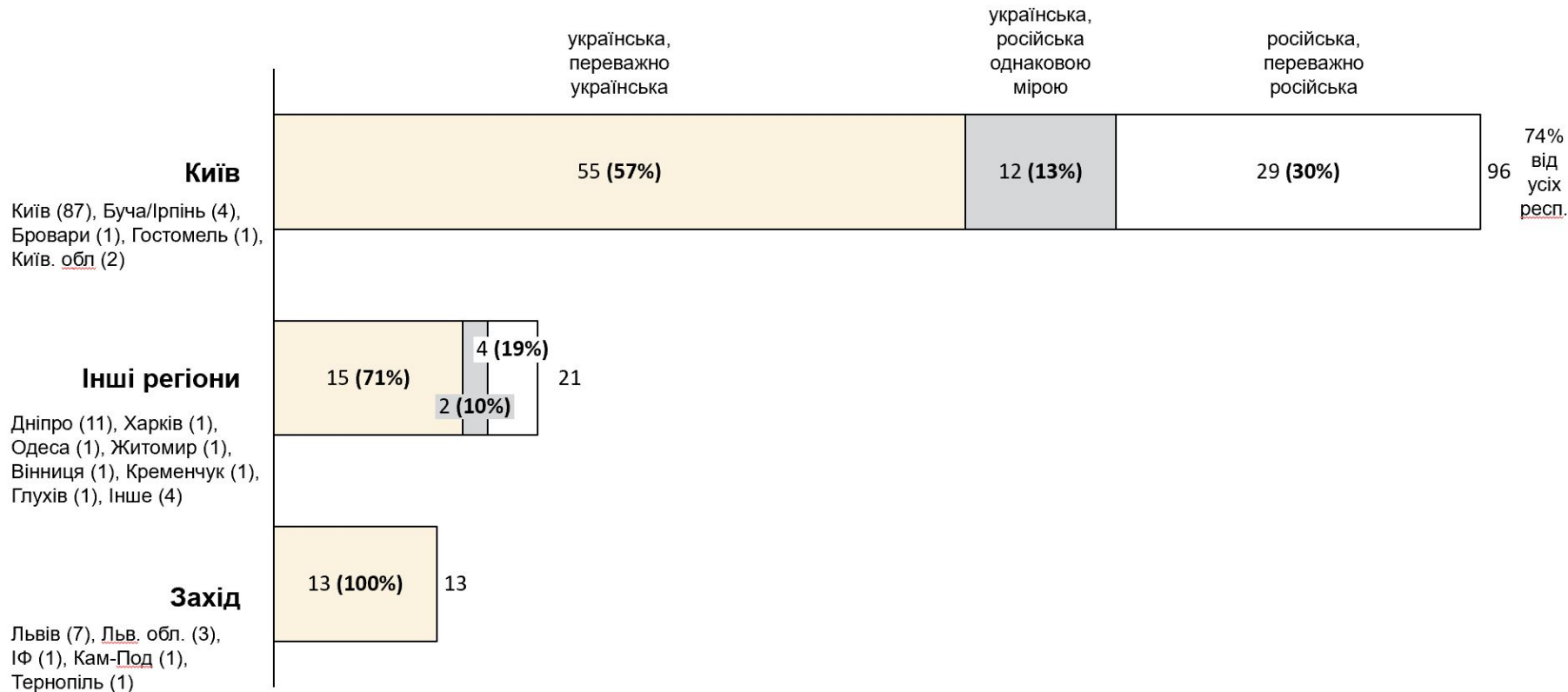
Тестування мовного розвитку

1. MLU
2. Lexical richness
3. Production of target-deviant forms

Існуючі моделі тестування мовного розвитку

#	Тест	Опис	Процес
4	The Intermodal Preferential Looking Paradigm	тест розуміння слів до розвитку розмовних навичок	• для дітей від 1-2,5 років • фокусування погляду дитини на одній з 2 карток при називанні слова
5	Word Association Test	асоціативні ряди	
6	Torrance Test for Creative Thinking	найбільша кількість застосувань для предмета, кількість картинок	• “How to Evaluate Creativity in Infancy. A New Method for 3/4 Year-Old Children”, 2017

“Мова Вашого родинного спілкування.” (N = 130)

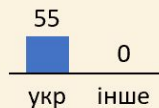

“Етнічна приналежність.” (N = 130)

Київ

Київ (87), Буча/Ірпінь (4),
Бровари (1), Гостомель (1),
Київ. обл (2)

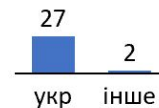
українська,
переважно
українська

українська,
російська
однаковою
мірою

російська,
переважно
російська

96
74%
від
усіх
респ.

Інші регіони

Дніпро (11), Харків (1),
Одеса (1), Житомир (1),
Вінниця (1), Кременчук (1),
Глухів (1), Інше (4)

21

Захід

Львів (7), Льв. обл. (3),
ІФ (1), Кам-Под (1),
Тернопіль (1)

13

Україна

127 (98%)

українець/
українка

3 (2%)

представник /
представниця
іншої національної
меншин;

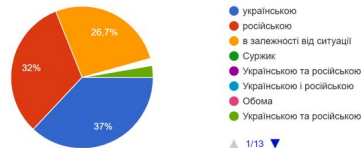
Опитування департаменту освіти Києва, 5.01-12.01.2022

Українська мова з дитячого садка

20 588 відповідей

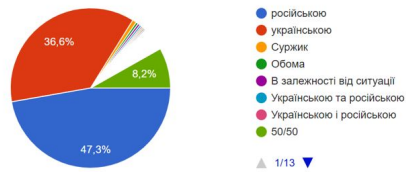
Якою мовою Ви спілкуєтесь вдома

20 562 відповідей

Якою мовою спілкується Ваша дитина

20 424 відповідей

Як часто Ви читаете україномовні книжки своїй дитині

20 467 відповідей

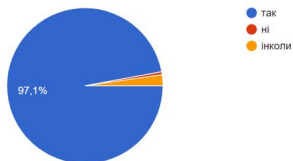
Переважно на якій мові дивиться Ваша дитина кіно-та мультфільми

20 447 відповідей

Чи спілкується вихователь садочку українською мовою з батьками

20 542 відповідей

Чи спілкується вихователь садочку українською мовою з дітьми

20 460 відповідей

Соціолінгвістичні спостереження

Дівчинка (~5 років) говорить з Матвієм (3,5 роки) на майданчику російською. Він каже: *“Говори українською, я не розумію російської”*. Вона підходить до мами: *“Мальчик хочет чтобы я гаварила на украинском”*. Мама: *“Так а в чьом проблема, пагавари с ним на украинском”*. Далі діалог між дітьми не продовжується

Матвій (3,5 роки) біля ліфта (грайливо): *“Хлопчик, тобі який поверх?”* - Хлопець (~6 років) мовчить і дивиться на тата - Його тато: *“Мальчик спросил у тебя какой тебе этаж”* - Тато переходить на українську з Матвієм: *“Нам чотирнадцятий”* - Хлопець весь час перед ліфтом та в ліфті стоїть мовчки

Матвій (4 роки) зі своїм однокласником на вулиці (показує вгору, голосно): *“Андрій, дивись який літак”* - Андрій продовжує гратися зі снігом - Матвій повторює: *“Дивись, дивись, там червоний літак”* - Хлопчик не реагує - Матвій підходить до нього та показує вгору рукою - Андрій дивиться

Хлопець (~10 років): *“Дайте пакатаца на санках, пажалуста”* - *“Ти вмієш розмовляти українською?”* - *“Не очень”* - *“Ти ж вчишся в школі українською?”* - *“Так, дайте покататися будь-ласка”* - починає кататися - *“Зараз я ще один раз і вам віддам санки”* (далі все продовжує українською)

Хлопчик (4 роки) (прибігає на майданчик, активно) до Матвія: *“Ти не відел мой самальотик? я где-та тут аставил”* - Матвій (4 роки) (тихо) *“Я не розумію російської”* - Хлопчик не зрозумів, що йому намагається сказати Матвій і побіг далі

Секція з футболу. 4 дорослих і дітей (3-4 роки) перевдягаються, всі говорять російською з дітьми. Тато Матвія: *“Ви не проти, якщо тренування сьогодні буде українською мовою”* - всі дорослі: *“Так, ми за”* - тато хлопчика (переходить на українську): *“Давай Назар, взувай бутси”*

Матвій (3 роки) їде з татом в ліфті, заходить жінка: *“Какой милый мальчик, а как тебя зовут?”* - тато Матвія (біля ліфта): *“Говорить з ним українською, він не розуміє російської”* - жінка (переходить на українську) - *“О, ти ще і українською говориш, молодець!”* - жінка (до тата) - *“А ви з ним з самого народження українською розмовляєте? Це дуже правильно. Треба і мені сину сказати, щоб так онука навчав. Гарного вам дня!”*

Vira Ibryamova-Sivoraksha

Було б чудово. В мене син 4 роки став говорити російською коли пішов в садок і на різні розвиваючі заняття(

Подобається Відповісти 1 дн.

1

Sergii Setyn

Чудова ідея. В нас діти з батьками говорять українською, як тільки бачать у дворі своїх друзів тут же переходять на російську(

Подобається Відповісти 20 год

2

Ganna Zhuk

Цікаво, чи підходить ця аргументація для батьків школярів починаючи з 5 класу?
Теж турбує питання, що серед однолітків дитина спілкується рос.

Подобається Відповісти 5 дн.

2

Galyna Bondar

Ganna Zhuk, якщо ви самі демонструєте приклад (переходу на російську в різних ситуаціях), то природньо, що так і дитина робить. Якщо ні, то розмовляйте і наводьте аргументи, чому не потрібно підлаштовуватися. Моя десь в 12річному віці, завдяки нашій послідовній позиції, поясненням історичного контексту і сьогодишньої ситуації, практично перестала вже переключатися на російську. Тому власний приклад і пояснення позиції теж повинні дати результат.

Подобається Відповісти 2 дн.

2

Svitlana Kalmutska

Galyna Bondar ну, а у мене, наприклад, така ситуація: діти гарно знали мову змалечку, бо я на цьому робила акцент (діти домашні) ,але загалом родина була російськомовною. два роки тому я з дітьми, поговоривши (дітям було 8 і 11 років) перейшли у спілкуванні один з одним на українську (з татом продовжують спілкуватися російською) . Але в російськомовному дитячому середовищі обоє, на жаль, продовжують переходити на російську. Між собою теж то російською, то українською спілкуються. Менший мені навіть сказав: ну ти ж раніше переходила на українську, коли з тобою заговорювали українською (я і їх цьому вчила) . Причому на російську я зараз зі сторонніми не переходжу. Різницю, звісно, спробувала донести. Але й тиснути на дітей не хочу. Одним словом, тут уже, певно, має спрацювати у дітей (підлітків чи трохи згодом) свідомий вибір. Але звісно середовище варто по можливості коригувати й змінювати. Та все ж у школі це важче, ніж в садочку. Ну, і фактично все позашкільне навчання в Києві - російською. Теж сумний і важливий факт і фактор.

Подобається Відповісти 1 дн. Відредаговано

1

Inna Andriash

Успіхів! Бо дуже сумно коли дитина розмовляла гарною українською мовою, а з початком відвідування садочку (Оболонь м.Київ) спілкування з дітками стало виключно російською 😞 Вихователі розмовляють українською (на заняттях точно).

Подобається Відповісти 6 дн.

Galyna Bondar

Яка прекрасна ініціатива! На жаль, середовище дуже впливає. В доньки в 7 класі практично всі однокласники спілкуються російською. Донька пригнічена цим, їй не вистачає дуже україномовного середовища. При цьому, дійсно, частина дітей - з україномовних сімей, але я так розумію, підлаштовуються. А що зробиш, коли підлаштовуються їхні батьки.

Vira Semanova

ого, які високі цифри! 34% україномовних дітей! де вони? мої діти єдині в класі, і це вже я три школи бачила. в садочку було те саме!

Подобається Відповісти 4 дн.

1